

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN
CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 37.0(043.2)

ADĂSCĂLIȚEI CRISTIAN

**EDUCAȚIA VOCAȚIONALĂ DIN PERSPECTIVA PREVENIRII
DIFICULTĂȚILOR DE ADAPTARE ÎN MEDIUL ȘCOLAR**

531.01. - Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Chișinău, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”
a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

Președintele Comisiei:

1. **AFANAS Aliona**, doctor habilitat în științe ale educației, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Conducător Științific:

2. **ȚĂRNĂ Ecaterina**, doctor habilitat în științe ale educației, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Referenți oficiali:

3. **ȘEVCIUC Maia**, doctor în pedagogie, profesor universitar, Universitatea de Stat din
Moldova

4. **ȘOVA Tatiana**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alecu
Russo”, Bălți

5. **PAPUC Ludmila**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de
Stat „Ion Creangă”

Susținerea va avea loc la 12.10.2023, ora 15⁰⁰, în ședința Comisiei de susținere publică din cadrul
Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, str. I. Creangă 1, bl. 2, sala Senatului

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la pagina web a Universității Pedagogice de Stat „Ion
Creangă” din Chișinău (www.upsc.md) și pe pagina web ANACEC (www.anacec.md)

Rezumatul a fost expedit la 8.09.2023

Președintele Comisiei de susținere _____ **AFANAS Aliona**, doctor habilitat
în științe ale educației, conferențiar universitar

Conducător științific _____ **ȚĂRNĂ Ecaterina**, doctor habilitat în științe ale educației,
conferențiar universitar

Autor _____ **ADĂSCĂLIȚEI Cristian**

© Adăscăliței Cristian, 2023

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	24
BIBLIOGRAFIE	26
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	30
ADNOTARE	32
ANNOTATION	33

LISTA ABREVIERILOR

OECD (engl.) – *Organisation for Economic Co-operation and Development*

AISS (engl.) - *Adjustment Inventory for School Students*

GE – grup experimental

GC – grup de control

EC - experiment de constatare

EV- experiment de validare

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate.

Contextul secolului XXI diferă de cel de la începutul secolului XX, care punea accent pe ajutarea oamenilor în a identifica opțiunile ocupaționale adecvate și în a face alegeri vocaționale, cadrul temporal al acestor intervenții fiind limitat de vreme ce orientarea în carieră pentru luarea de decizii vocaționale se axa pe actul alegerii și aborda procesul de luare a deciziei ca pe un eveniment singular, care se petrece la un moment anume în timp. M. Savickas susținea că specialiștii în domeniul carierei ar trebui să reacționeze la schimbările societale care au loc în noul mileniu, afirmând: „Consilierea în carieră/educația vocațională trebuie să țină pasul cu trecerea societății noastre către o eră postmodernă. În consecință, practicienii trebuie să-și înnoiască intervențiile în carieră pentru a se potrivi noului *zeitgeist*” [apud 53, p. 268]. Pe de altă parte, „se impune necesitatea elaborării conceptelor și a modelelor educaționale ce ar valorifica optimal tehnologiile informaționale și comunicaționale și ar ajuta la pregătirea unui individ integrat pe deplin într-o societate modernă, dar și capabil să se adapteze ușor la evoluțiile ulterioare imprevizibile” [33, p. 332].

„Idealurile adolescenților trebuie să concorde cu realitatea, altfel aceștia vor fi dezamăgiți. Astăzi societatea setează expectanțe mult mai mari, raportul cerere – ofertă pe piața muncii este inegal, sunt mulți adolescenți care prelungesc perioada școlarizării până la 23-25 de ani (facultate și master), iar ulterior nu-și găsesc un loc de muncă. Dezvoltarea carierală și vocațională devin din ce în ce mai rar disponibile din cauza inflației, crizei economice, creșterii șomajului; adolescenții sunt confuzi în ceea ce privește rolul lor în societate” [apud 14, p. 20]. Considerând *educația vocațională* actuală din ce în ce mai complexă, C. Cucoș subliniază că o astfel de problematică trebuie să aibă caracter permanent și să genereze autoorientarea educaților în funcție de variabilele imprevizibile ale lumii muncii. Căci, așa cum susține M. Debesse, „educația nu-l creează pe om; ea îl ajută să se creeze” [apud 8, p. 112].

Adolescenții petrec foarte mult timp în școală, fără a realiza o profesionalizare a lor, ci mai degrabă însușirea unei culturi generale. Neangajarea duce la o difuziune a identității, cei care termină o facultate și nu au loc de muncă au sentimente negative în ceea ce privește propriul statut” [apud 14, p. 20].

O serie de documente ale politicilor educaționale internaționale promovează și susțin paradigma centrării pe elev și a unei adaptări reale la posibilitățile și nevoile elevului: *Convenția Drepturilor Copilului* [58], *Cadrul de Acțiune de la Dakar de la Forumul Mondial al Educației* [56]. „La nivelul Uniunii Europene, principala provocare rămâne a garanta fiecărui european un nivel ridicat de educație școlară. În acest context, *asistența psihopedagogică/educația vocațională* este orientată spre *adaptarea elevilor la mediul școlar*, dar, mai ales, spre *adaptarea școlii la nevoile specifice ale elevilor*” [17, p. 20].

În *Cartea albă privind viitorul Europei*, Comisia Europeană constată că, dat fiind importantele inovări tehnologice și digitale, care conduc la schimbări ale pieței forței de muncă și schimbării demografice, întrucât o parte dintre locurile de muncă de astăzi nu existau acum zece ani, respectiv, multe forme noi de relații de muncă vor fi create și în viitor. În legătură cu acest fenomen, „este probabil ca majoritatea copiilor care încep școala primară astăzi să ajungă să aibă noi tipuri de locuri de muncă inexistente deocamdată”. În consecință, pentru abordarea corectă a acestei situații „vor fi necesare investiții masive în competențe și o regândire a sistemelor de educație și de *învățare pe tot parcursul vieții*”, conform Comisiei Europene, 2017 [apud 15, p. 202].

Corelat politicilor educaționale privind prevenirea dificultăților de adaptare în cadrul educației vocaționale, în Republica Moldova identificăm *Strategia Națională „Moldova 2020”* [62], *Codul Educației* [57], *Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic 2013-2020* [59], *Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”* [63], iar în România - *Legea Educației Naționale nr. 1/ 2011* [60], *Strategia Națională de Sănătate 2014-2020* [64], *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă* (2015) [55], *Memorandumul „România educată”* [61].

În contextul celor afirmate, *educația vocațională* „reprezintă un proces îndelungat, care necesită documentare, solicitând adolescentul să se includă în anumite activități pentru a primi feedback în vederea definirii și formării/constientizării trăsăturilor de personalitate/vocației și strategiilor de alegere a educației/carierei” [42].

Alt argument al actualității temei de cercetare constă în necesitatea de a răspunde provocărilor implicate de contextul anterior descris și vizează pregătirea pentru liceu, care a fost asimilată cu competențe sociale și comportamentale pozitive la vârsta adolescenței, cât și cu rezultate academice îmbunătățite la nivel liceal. Remarcăm, de asemenea, că în prezent există un număr relativ redus de cercetări în spațiul nostru privind implementarea și utilizarea unor programe de educație vocațională pentru învățământul gimnazial. Vizând promovarea dezvoltării identității vocaționale, dar și a unui învățământ centrat pe elev pentru obținerea unei stări de bine și a performanței academice se distinge nevoia stringentă a acestora în contextul actual. Cercetarea de față se înscrie în cadrul acestor preocupări, fiind evaluate atât percepțiile și opiniile unor experți, cât și cele ale unor practicieni în raport cu *educația vocațională și prevenirea dificultăților de adaptare la vârsta adolescenței timpurii*.

Cercetarea a fost impulsionată și de rezultatele unor studii din literatura de specialitate, care afirmă că „în stadiul incipient, consilierea în carieră/ educația vocațională îi ajută pe adolescenți să-și asocieze efortul academic cu planurile lor de viitor și promovează adoptarea anumitor comportamente moral-civice” [52].

Nu în ultimul rând, alt argument al actualității și importanței temei de cercetare este acela că propune o abordare proactivă a educației vocaționale în spațiul școlar, care reprezintă o evoluție firească a preocupărilor pentru anticipare din sfera educației, aspect susținut și de punctul de vedere exprimat de G. Văideanu [apud 3, p. 46]: „preocuparea de a anticipa s-a accentuat în ultimele decenii, ea se manifestă în toate domeniile”. Această idee o regăsim și la Șt. Bârsănescu care afirmă că „studiile de pedagogie prospectivă devin o condiție a înscrierii educației și pedagogiei pe liniile de dezvoltare reală a societății românești” [*Ibidem*].

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare

Cercetările în domeniul științelor educației, sociologiei, psihosociologiei, psihologiei, psihologiei dezvoltării exprimă, fiecare, diferitele valori, scopuri și obiective pe care cadrele didactice le atribuie educației vocaționale. Atunci când au ocazia, mulți văd în munca pe o desfășoară posibilitatea de a se exprima și un instrument pentru crearea de sens și scop în viață [47, p. 17]. Diferite aspecte (antropologic, sociologic, psihologic) ale conceptelor de: *vocație, carieră, educație vocațională, adaptare, dificultăți de adaptare* sunt redată într-un șir de lucrări de specialitate.

În spațiul internațional, perspective și abordări din punct de vedere pedagogic și psihologic ale *vocației* le înregistrăm la autorii: J. Dewey, D.T. Hall și D.E. Chandler [apud 12], E. Planchard [23] și sunt completate de modele explicative și teorii privind educația vocațională.

Nivelul de cercetare a problematicii este determinat de evoluția ideilor, conceptelor și practicilor propuse de cei mai reprezentativi promotori ai *intervențiilor în educația vocațională*: E. Claparede [43], D.E. Super [51], M. L. Savickas [49], M. Kidd [45], R. Van Esbroeck [53], S.G. Niles, J. Harris-Bowlsbey [47] etc.

În România istoricul și evoluția conceptului de *educație vocațională*, au fost aprofundate și explorate de cercetătorii C. Rădulescu-Motru [28], I. Drăgan [11], Gh. Tomșa [36], L. Stevenson, M. Miclea, A. Opre [34], D. Dumulescu [12], S. Cristea [7], M. Jigău [16], A. Băban [4], G. Lemeni, M. Miclea [18].

Idei valoroase privind esența și caracteristicile definiției ale *adaptării* le regăsim în lucrări ale autorilor A. Coașan, A. Vasilescu [5], T. Rudică [30], V. Negovan [19,20], L. Tăușan [35]; formele de adaptare au fost descrise de L.R. Gherasim, S. Butnaru [13] etc.

În Republica Moldova, fundamentarea teoretică a acțiunilor și strategiilor practice de *educație vocațională/educație pentru carieră* este regăsită în lucrări ale: O. Dandara [9, 10], A.

Afanas [1, 2], M. Zubenschi [41], iar repere vizând integrarea socioprofesională sunt elucidate de M. Cojocaru-Borozan, E. Țărnă, L. Sadovei [6], L. Papuc [22].

Procesul de *adaptare* a fost elucidat de E. Țărnă [38, 39], M. Pleșca [24], E. Puzur [27], O. Paladi [21], N. Silistraru [31], tendințe educaționale privind *prevenirea și depășirea insuccesului școlar* se regăsesc la M. Șevciuc [32], iar *rezistența la educație* a fost abordată de T. Șova [33], etc.

Despre problema adaptării se menționează și în proiectul Strategiei de dezvoltare „Educația 2030”, evidențiindu-se că „procesul de adaptare psihosocială a copiilor în instituțiile de învățământ este unul continuu. Mediul educațional, abordările metodologice cu privire la socializare, adaptare psihosocială și educațională a copiilor sunt în permanentă schimbare, fiind determinate de contexte psihosociale reale, de particularitățile psihologice și comportamentale ale copiilor” [apud 21].

Dificultăți de adaptare în mediul școlar pot să apară la trecerea la un nivel de școlaritate superior. Modificările de mediu școlar sunt dăunătoare mai ales la începutul adolescenței, luând în considerare informațiile privitoare la dezvoltarea psihologică în această etapă a vieții.

Totodată evidențiem necesitatea și importanța *educației vocaționale*, din perspectiva atingerii următoarelor scopuri pentru elevii de gimnaziu/primii ani de liceu: 1. *Sporirea capacității de înțelegere a propriei persoane*; 2. *Învățarea de modalități eficiente implicate în explorarea ocupațională și educațională*; 3. *Planificarea carierei* [47, pp. 378-397]. Pe baza literaturii de specialitate, a programelor de educație vocațională aplicate în diverse arii geografice, sub diferite forme, a conținuturilor programelor școlare vizând educația vocațională a elevilor, constatăm că există o nișă care trebuie acoperită vizând *educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar*.

Analiza cercetărilor în domeniu și a practicii educaționale a permis constatarea unor **contradicții** cu privire la:

- Schimbările rapide care au loc în lumea muncii, influențate de dezvoltările tehnologice, de apariția unei economii globale interdependente și de o forță de muncă tot mai diversă și necesitatea de racordare a intervențiilor privind educația vocațională pentru a îndeplini responsabilitățile cu care se confruntă adolescenții/viitori adulți în secolul XXI.
- Reprezentările inadecvate, neconforme despre viața de licean, viitoarea profesie și realitatea obiectivă vizând depășirea dificultăților de adaptare în mediul școlar.
- Dificultățile de adaptare generate de schimbările la care sunt supuși adolescenții (13-16 ani) și fenomenul prevenirii acestora, pentru asigurarea unei integrări corespunzătoare.

Problema cercetării: Care sunt reperetele teoretico-aplicative ale dezvoltării identității vocaționale ce asigură prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar, oferind premisele unei dezvoltări armonioase a elevilor?

Scopul cercetării constă în elaborarea și validarea fundamentelor teoretico-metodologice ale educației vocaționale, structurate în *Modelul pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare*, valorificat în baza *Metodologiei de educație vocațională*.

Ipoteza de cercetare:

Se prezumă că există diferențe semnificative la nivel de dezvoltare a identității vocaționale, dacă elevii beneficiază de activități în baza *Metodologiei de educație vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar*.

Obiectivele cercetării:

1. Interpretarea epistemologică a esenței conceptelor de bază: *vocație, educație vocațională, identitate vocațională, adaptare, prevenirea dificultăților de adaptare*.

2. Precizarea evoluției abordărilor teoretice, principiilor și modalităților practice ale educației vocaționale, ca parte a curentelor psihologice și cele ale teoriei generale a educației.

3. Analiza politicilor naționale și internaționale privind educația vocațională și prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar;

4. Argumentarea necesității *Matricii de corelație vizând educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare școlară* și indicarea coordonatelor definitorii ale curriculumului din România și Republica Moldova în contextul realizării educației vocaționale pentru elevii învățământului gimnazial.

5. Esențializarea dezvoltării identității vocaționale a adolescenților în contextul precizării specificului dificultăților de adaptare la debutul învățământului liceal.

6. Elaborarea și validarea *Modelului pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar*, care integrează fundamente praxiologice, structurate în *Metodologia de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare

Ideile, concepțiile, orientările, teoriile și abordările care au fundamentat cercetarea aparțin domeniului pedagogiei, teoriei generale a educației, psihologiei, filosofiei, psihologiei dezvoltării, psihologiei vocaționale, consilierii vocaționale/educaționale.

În mod deosebit, reperete teoretice incluse au vizat: conceptul de *educație vocațională*; *abordările și orientările teoretice vizând intervențiile în dezvoltarea carierei*; *caracteristicile activităților de educația carierei și orientarea carierei*; *principiile educației vocaționale*; *formele de adaptare*; *formele dificultăților de adaptare*; *Modelul lui Holland*; *Modelul de auto-management al carierei*; *cauzele dificultăților de adaptare în mediul școlar*; *comportamentele adaptive ale carierei, organizate după perioadele vieții, carieră și rolurile importante ale vieții*; *Modelul cu cinci dimensiuni propus de K. Luyckx și coautorii*; *Modelul de identitate cu trei factori*.

Metodele aplicate în cercetare:

1. Metode teoretice: explorarea documentară în domeniu; analiza critică și sinteza informațiilor; clarificarea conceptelor și generalizarea concluziilor; metoda hermeneutică pentru înțelegerea textelor complexe.
2. Metode experimentale: utilizarea chestionarelor pentru colectarea datelor; observarea atentă a fenomenelor în timp real; desfășurarea experimentelor pedagogice; investigarea studiilor de caz și a rezultatelor activității elevilor.
3. Metode de analiză a rezultatelor: abordări matematice și statistice pentru interpretarea datelor; reprezentarea grafică a rezultatelor obținute în cercetare.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării este obiectivată de: determinarea fundamentelor teoretice și praxiologice din perspectiva dezvoltării identității vocaționale și prevenirii dificultăților de adaptare a elevilor în mediul școlar; elaborarea *Matricii de corelație vizând educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare școlară* și a *Modelului pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare*; proiectarea, implementarea și validarea experimentală a *Metodologiei de educație vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar*.

Rezultatele științifice principale care au condus la rezolvarea problemei constau în fundamentarea, din punct de vedere teoretic și metodologic, a educației vocaționale, structurată în *Modelul pedagogic*, experimentat și validat în instituții educaționale fapt care a confirmat oportunitatea valorificării acesteia, în vederea prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar.

Semnificația teoretică a cercetării: stabilirea fundamentelor teoretice ale educației vocaționale și dificultăților de adaptare în mediul școlar, actualizarea conceptelor de *educație vocațională*, *educație pentru carieră*, *consiliere vocațională* și *dificultăți de adaptare școlară*; definirea noțiunii de identitate vocațională; sintetizarea cercetărilor referitoare la orientările științifice privind educația vocațională.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în: proiectarea/ implementarea /evaluarea *Metodologiei de educație vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare*, valorile căreia sunt extensibile și la alte trepte de învățământ.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul experimentului pedagogic desfășurat cu elevii claselor a VIII-a din patru unități școlare din județul Botoșani, România: trei școli din municipiul Dorohoi - Școala Gimnazială „Mihail Kogălniceanu”, Școala Gimnazială „Al. I. Cuza”, respectiv Școala Gimnazială Nr. 1 și o unitate școlară din orașul Darabani-Școala Gimnazială „Leon Dănăilă”.

Aprobarea rezultatelor științifice. Cercetarea s-a realizat în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Rezultatele cercetării au fost examinate, discutate și aprobate în cadrul ședințelor Comisiei de îndrumare; a conferințelor și simpozioanelor științifice naționale și internaționale: *Premise ale dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar*. În: Educația din perspectiva valorilor, Alba-Iulia, 2018; *Elemente privind educația vocațională și comunicarea persuasivă în dezvoltarea educațională și profesională a elevilor*. În: Conferința Internațională „Asigurarea egalității de șanse prin management educațional și servicii de asistență psihopedagogică în context european”, Arad, 2019; *Valențele dezvoltării vocaționale ca repere în educație*. În: Educația din perspectiva valorilor. Chișinău, 2019; *Implications of vocational education in self-realization of adolescents*. In: Realizarea de sine – adaptare și integrare socială, Iași, 2019; *Argumente științifice privind dezvoltarea vocațională și consilierea în carieră a adolescenților*. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Creativitatea și dezvoltarea personală: dimensiuni psihologice și filozofice”, Iași: Academia Română, Institutul de Cercetări Economice și Sociale, „Gh. Zane”. 2020; *Abordarea contemporană a educației vocaționale*. În: Conferința Științifică Internațională „Preocupări contemporane ale științelor socioumane” ULIM, Chișinău, 2018; *Identitatea vocațională - conceptualizare și impact în dezvoltarea carierei*. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Probleme ale Științelor Socioumanistice și Modernizării Învățământului”, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, 2020; *Prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar*. În: Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice, Chișinău, 2018; *Dezvoltarea identității vocaționale – premisă a prevenirii dificultăților de adaptare în învățământul liceal*. În: Probleme actuale ale științelor umanistice. Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor, Chișinău, 2019; *Procesul de evaluare a identității vocaționale la adolescenți*. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Cahul, 2019 etc.

Publicații la tema tezei: În total sunt 18 publicații științifice, dintre care 5 articole în reviste științifice și 13 articole în culegerile conferințelor și simpozioanelor științifice naționale și internaționale.

Volumul și structura tezei. Teza conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 231 surse, 11 anexe. În total conține 137 pagini text de bază, 34 figuri și 15 tabele.

Cuvinte-cheie: vocație, educație vocațională, identitate vocațională, educație pentru carieră, consiliere vocațională, adaptare, dificultăți de adaptare, adolescență, prevenire, maturitate vocațională.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea include actualitatea și importanța temei de cercetare, fiind reflectată și analizată situația în domeniu și identificată problema de cercetare. Sunt prezentate scopul, obiectul, ipoteza și obiectivele de cercetare, fiind descrisă sinteza metodologiei și metodele aplicate în cercetare; valoarea teoretică și aplicativă, care confirmă din punct de vedere epistemologic, metodologic și praxiologic semnificația practică, noutatea și originalitatea demersului investigational.

Capitolul 1, **Fundamente teoretice ale educației vocaționale și ale dificultăților de adaptare școlară**, conține descrierea conținutului științific al conceptelor de *educație vocațională* și *dificultăți de adaptare*.

Expunând esența conceptelor de bază (*vocație, educație vocațională, identitate vocațională, adaptare, prevenirea dificultăților de adaptare*), au fost precizate și explicate conceptele educației vocaționale și conceptele care descriu intervențiile vocaționale.

Potrivit lui P. Popescu-Neveanu, *vocația* este „chemarea către o anumită activitate sau spre îndeplinirea unor misiuni sociale, întemeiată pe conștiința propriilor aptitudini și pe răspunderea privind valorificarea lor”, presupunând o corelație între sistemul aptitudinal și cel atitudinal. „Sprijinirea tinerilor în sensul unei opțiuni autentice pentru un rol profesional vocațional constă în identificarea unei corespondențe optime între profilul ocupațional și combinatorica particulară a intereselor și aptitudinilor unei persoane” [26, p. 776].

Abordând conceptul de *vocație*, C. Rădulescu-Motru îl asimila cu o "chemare sădită în sufletul fiecărui om de destinul neamului din care face parte, în fiecare popor, o personalitate, creată de umanitate pentru a împlini ceva din lume" [Apud 40, p. 103].

Vocația este definită de J. Dewey, drept „călătoria, apelul sau traiectoria personală a lucrătorului individual” [apud 46]. Referindu-se la fenomenul esențial personal, autorii E. Estola și colaboratorii susțin că „energizează și direcționează intențiile, activitățile și interacțiunile individuale ale unei persoane chiar și în condițiile în care acestea continuă să fie modelate de factori externi (de exemplu, poziția societății asupra ocupației, asociații cu genul). Această viziune se referă, de asemenea, la procesul de învățare, care este un proces dependent de persoană” [apud 46]. În aspect cultural, C. Rădulescu-Motru elucidează faptul utilității *vocației* în plan social: ”Natura întrebunțează pe oamenii de vocație pentru a asigura cristalizarea unei culturi, întocmai cum întrebunțează germenii pentru a asigura continuitatea formelor vieții animale” [apud 41, p. 261].

Sensurile noțiunii *educație vocațională* nu reies doar din alăturarea celor doi termeni cheie, ci transcend semnificațiile unor acțiuni menite să descopere vocațiile latente ale adolescenților în vederea activizării și potențării acestora pentru atingerea unui optim al dezvoltării personale.

După cum menționează S. Cristea, *educația vocațională* constituie o dimensiune specifică educației aplicative, tehnologice, implicând, în mod special, procesul de formare și dezvoltare a personalității elevului în perspectiva integrării sale școlare și profesionale, realizabilă prin valorificarea deplină a resurselor psihologice, în funcție de cerințele sociale. În sens restrâns, *educația vocațională* reprezintă *premise psihologică a procesului de formare profesională a elevului*, proces inițiat și intensificat în anumite etape ale școlarității (învățământ secundar și superior, dar și învățământ primar, pentru identificarea vocației artistice și sportive). În sens larg, implică o activitate complexă de orientare individuală – cu funcție de “căutare a unei specificități ce favorizează, dacă nu antrenează, tendințele cele mai profunde ale ființei” și colectivă, socială – cu funcție de diagnoză și de prognoză, la nivel de “orientare școlară care trebuie să devină o orientare a educației”, evitând selecția timpurie (cu excepțiile care confirmă regula – vocația artistică sau sportivă) [7, p. 64].

Definirea *dificultăților de adaptare* este făcută în termeni de negare a adaptării, atât adaptarea, cât și inadaptația depinzând de particularitățile celui care urmează să se adapteze și de particularitățile mediului sau sistemului în care urmează să se integreze [21, p. 40].

Esența identificării *dificultăților de adaptare* în context școlar este depășită în practică de preocuparea pentru prevenirea acestora în vederea dezvoltării armonioase a personalității, care astfel să permită descoperirea vocației. „Acțiunea de prevenție constă în identificarea situațiilor complicate, din timp și a grupurilor de risc, înainte ca acestea să aibă un impact negativ, declanșând *crize* personale sau de grup” [29, p. 24].

Concomitent cu evidențierea noțiunilor utilizate în diverse spații de cercetare s-a mai precizat că *vocația* și *cariera* sunt termeni conecși, interschimbabili, dezvoltând și completând ideile cercetătorilor din domeniul psihologiei.

O gamă largă de perspective teoretice poate dezvălui atingerea scopurilor *educației vocaționale*. În acest context, analiza ideilor cercetătorilor ne permite să afirmăm, plecând de la

elucidarea conceptelor de *vocație* și *carieră*, faptul că putem distinge între *teorii ale vocației/carierei* și *teorii ale educației vocaționale/consilierii carierei*. Primele se referă la modul în care indivizii experimentează *vocația* lor, cum iau decizii referitoare la carieră și mediile în care sunt luate deciziile, în timp ce ultimele teorii se axează pe cum este mai bine să se intervină pentru a ajuta indivizii în dezvoltarea carierelor lor [45, p. 1]. Astfel, în opinia L. Popa-Buda, aceste teorii încorporează perspective diferite ale carierei, prezentând-o ca pe un proces al vieții, ca pe un proces de rezolvare de probleme și de luare a deciziilor, ca și creatoare de sensuri și, nu în ultimul rând, ca pe o experiență individuală [25, p. 4].

Cercetarea teoretică include incursiunea în istoricul evoluției abordărilor teoretice, principiilor și modalităților practice ale integrării educației vocaționale în marile curente psihologice și cele ale teoriei generale a educației. În logica demersului cercetării sunt prezentate modele explicative și teorii privind educația vocațională, respectiv ale dezvoltării carierei, subordonate celor două perspective majore: modernă și postmodernă.

Pentru observarea intervențiilor privind educația vocațională, sunt relevante două perspective, care constituie adevărate temelii pentru cercetătorii și practicienii din domeniu:

➤ modernă, care conține șase orientări majore: teorii trăsătură-factor (F. Parsons, 1909; J. Holland, 1959; R. Dawis, L. Lofquist, 1969), teorii ale personalității (concepția A. Roe, 1956; teoria compozită a lui Hoppock privind alegerile profesionale; concepția potrivirii persoană-mediul a lui J. Holland), teorii ale dezvoltării (E. Ginzberg, 1951, D. Super, 1953, concepția L. Gottfredson, teoria dezvoltării profesionale a lui D.V. Tiederman, R.P.O'Hara), perspectiva psihodinamică/psihanalitică a carierei (E. Bordin, 1963), teorii cognitiv-comportamentale (teoria învățării sociale asupra dezvoltării carierei, J. Krumboltz, 1976) și teorii emergente ale educației vocaționale (teoria socio-cognitivă a carierei, R.W. Lent, S.D. Brown, G. Hackett, 1996; teoria procesării cognitive a informațiilor, G. Peterson, J. Sampson Jr., R. Reardon, J. Lenz, 1996; modelul alegerii carierei bazat pe valoare, S.D. Brown, 1996; modelul integrativ al planificării vieții, L.S. Hansen, 1997);

➤ postmodernă, care se îndepărtează de tradiția pozitivistă care a dominat cercetarea privind cariera și vocația. În această categorie, M. Kidd [128, p. 100] include abordările narative; teoria acțiune, R. Young, L. Valach, A. Collin (1996); metateoria lui M. Savickas (2005) privind constructivismul.

Examinarea politicilor și a **practicilor promovării educației vocaționale** ne-au permis să stabilim că preocuparea pentru educația vocațională, dar și pentru prevenirea dificultăților de adaptare în context educațional a evoluat, devenind astăzi cadru de referință și premisă a practicilor educative. Pregătirea pentru un viitor profesional este, în general, considerată una dintre principalele sarcini de dezvoltare în adolescență și, conform OECD (2004), țări din toată lumea au recunoscut importanța educării adolescenților în pregătirea cu succes a carierei.

Atât A.G. Watts cât și R.G. Sultana, într-un studiu comparativ al sistemelor europene de consilierea carierei – *Career Guidance Policies in 37 Countries: Contrasts and Common Themes* [54], observă tendința contemporană de a acorda o mai mare importanță orientării și educației vocaționale în școli. În curriculumul școlar din multe țări sunt incluse activități de educație vocațională, acordându-li-se ponderi diferite în procesul educațional. Se pot constitui în discipline școlare de sine stătătoare sau pot fi subordonate unei alte materii ori chiar integrate unor discipline compatibile cu acest domeniu.

Apresiasi importanța tuturor modelelor privind procesul de adaptare ne raliem ideii că strategiile de prevenire a dificultăților de adaptare reprezintă „ansamblul eforturilor cognitive și comportamentale destinate controlării, reducerii sau tolerării exigențelor, cerințelor externe și/sau interne care amenință sau depășesc resursele unui individ” [39, p. 50].

Valoarea praxiologică a teoriilor și abordărilor psihopedagogice în sfera educației vocaționale este demonstrată prin analiza raționamentelor logice și/sau a impactului educației vocaționale adresată elevilor în direcția prevenirii dificultăților de adaptare. Prin urmare, în abordarea cea mai generală, teoreticienii din domeniul dezvoltării umane sunt de acord că una

dintre sarcinile principale ale adolescenței este prevenirea dificultăților de adaptare, care, alături de descoperirea vocației, să permită adolescenților să fie pregătiți astfel încât, în final, să-și poată asuma un rol viabil pe piața muncii.

Abordarea conceptuală expusă mai sus se cere simetrizată cu anumite fundamentări aplicative, aici intervenind *Matricea de corelație vizând educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare școlară* (Tab. 1.):

Tab. 1. Matricea de corelație vizând educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare școlară [elaborare a autorului]

EDUCAȚIA VOCAȚIONALĂ					
	criterii	Factori	Indicatori	Riscuri	Mijloace de verificare
PREVENIREA DIFICULTĂȚILOR DE ADAPTARE ȘCOLARĂ	1. Capacitatea de înțelegere a propriei persoane	-înțelegere privind influența concepției pozitive asupra comportamentului vocațional; -formarea de abilități interpersonale complexe	-afirmare a personalității; - descoperirea vocației; -descoperirea aptitudinilor -relaționare optimă cu cei din jur; - adaptare emoțională	-stimă de sine scăzută; -depresie; -anxietate -dificultăți de relaționare; -dificultăți de adaptare emoțională	Conștientizare asupra trăsăturilor de personalitate
	2. Învățarea de modalități eficiente implicate în explorarea ocupațională și educațională	-înțelegerea tranziției de la realizările academice la oportunitățile profesionale; -înțelegerea relației dintre muncă și învățatură; -formarea de abilități de procesare a informațiilor despre vocație; -formarea de abilități de căutare a unui loc de muncă	-asocierea efortului academic cu planurile de viitor; -congruență majoră dintre studii și carieră; -adaptare educațională; -explorare activă a posibilităților; -decizia de a se implica în diferite activități, de a stabili obiective și valori de urmat	-insatisfacție academică; -anxietate legată de carieră; -dificultăți de adaptare educațională; -neexplorarea posibilităților; -neimplicarea în activități	Compararea socială Feed-back primit de la cei din jur
	3. Formarea de abilități de luare a deciziilor eficiente	-înțelegerea interrelaționării rolurilor de viață; -aprofundarea cunoștințelor despre diferite ocupații; -înțelegerea procesului de planificare a carierei	-perspective clare privind rolul de elev, student, muncitor; -adaptare socială; -alegerea unei ocupații; -luarea deciziei privind cariera	-ambiguitatea rolurilor; -dificultăți de adaptare socială; -nivel crescut de indecizie în carieră	Autoeficacitate privind luarea deciziilor de educație și carieră Dezvoltarea identității vocaționale

Prin urmare, studiul literaturii de specialitate și analiza epistemologică a abordărilor și accepțiunilor cercetătorilor consacrați, au asigurat determinarea fundamentelor teoretice ale educației vocaționale și ale prevenirii dificultăților de adaptare.

Capitolul 2, **Configurații metodologice ale educației vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar**, prezintă esența dificultăților de adaptare

în mediul școlar percepute de adolescenți, cu rol proactiv în pregătirea trecerii de la învățământul gimnazial la cel liceal.

Adolescența este o perioadă importantă de pregătire vocațională pentru dezvoltarea viitoare a carierei [51]. O componentă esențială a educației vocaționale în perioada adolescenței este realizarea unei pregătiri temeinice pentru alegerea carierei, care poate fi definită ca disponibilitatea și capacitatea unei persoane de a se angaja cu succes în procesul de luare a deciziilor privind cariera și a ajunge la o decizie bine întemeiată privind cariera [48].

Introducerea unor elemente de consiliere/educație vocațională în programele școlare reprezintă un argument important pentru dezvoltarea serviciilor de informare, consiliere și orientare în școli. Analiza și evaluarea curriculumului preuniversitar din România și Republica Moldova în contextul educației vocaționale, dar și a unor programe de consiliere în carieră aplicate în diverse sisteme educaționale, au permis identificarea varietății de modalități, care mijlocesc dezvoltarea identității vocaționale. Noile realități și perspective sociale au determinat necesitatea formulării finalităților *Consilierii și dezvoltării personale*, nu doar în termeni concreți și pragmatici de obiective, ci, mai ales, din perspectiva dezvoltării competențelor-cheie stabilite la nivel european (la Barcelona, 2002) și, în special, a următoarelor aspecte: competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice, a învăța să înveți, cultura antreprenorială, tehnologia informației și a comunicațiilor (TIC).

Dificultăți de adaptare în mediul școlar pot să apară la trecerea la un nivel de școlaritate superior. Modificările de mediu școlar sunt dăunătoare mai ales la începutul adolescenței, luând în considerare informațiile privitoare la dezvoltarea psihologică în această etapă a vieții. Dovezi provenind din diferite surse [44, 45, 50] arată că dezvoltarea la începutul adolescenței este caracterizată de o creștere a dorinței de autonomie, a orientării către egali, a concentrării asupra propriei persoane și a conștiinței de sine, a accentuării problemelor de identitate, a preocupărilor legate de creșterea capacității de desfășurare a activităților cognitive abstracte.

În acord cu parametrii menționați, în anul școlar 2018-2019, la sfârșitul semestrului I, am întreprins o **cercetare preexperimentală** la care au participat 56 de elevi din două unități de învățământ liceal din România, clasele a IX-a, mediul urban.

Prin aplicarea *Chestionarului AISS* în etapa preexperimentală am determinat nivelul de adaptare a elevilor. Rezultatele obținute, în funcție de scorul general al adaptării sunt prezentate în Figura 1.

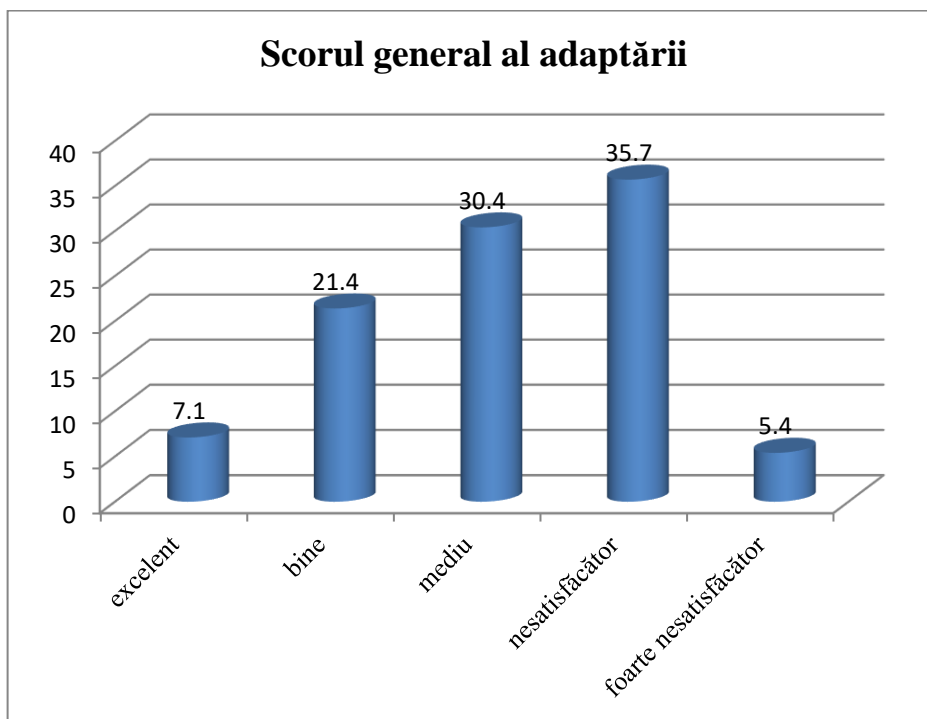

Fig. 1. Reprezentarea nivelului general al adaptării (preexperiment)

Datele obținute în urma preexperimentului indică faptul că, în clasa a IX-a elevii se adaptează mediului școlar în maniere diferite, care țin de construcția personalității fiecăruia, dar și de numeroși alți factori, supuși deja discuției. Acest aspect presupune existența unor capacități ale elevului pentru a răspunde solicitărilor mediului educațional în raport cu cerințele cadrelor didactice. Plecând de la aceste considerații, se configurează un punct de vedere conform căruia traseul interogativ al realizării educației vocaționale astfel ca elevii să se adapteze mai ușor în mediul școlar nou ar trebui să urmeze următoarea structură din Figura 2.

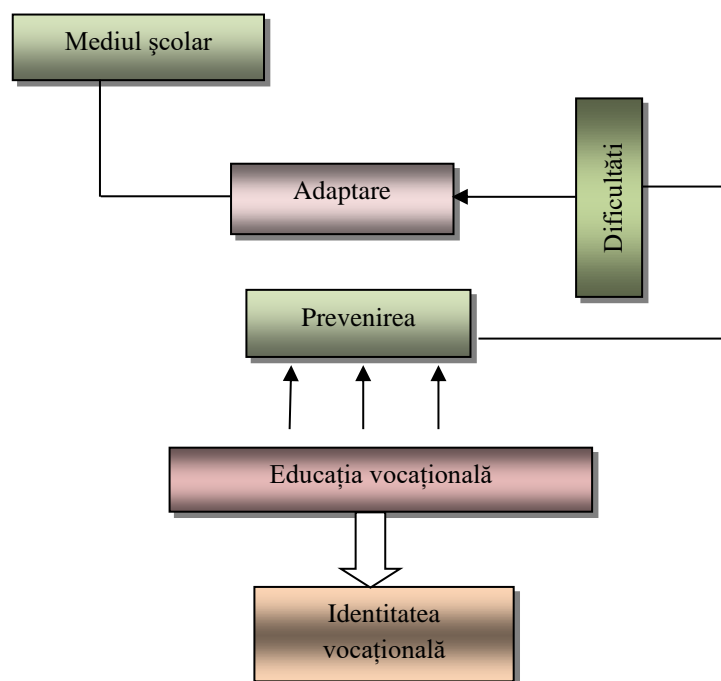

Fig. 2. Traseul realizării educației vocaționale [elaborare a autorului]

Configurarea praxiologică a pus în valoare schematizarea dezvoltării identității vocaționale în perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare la nivelul unui model pedagogic. *Modelul pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare* (Fig. 3.) reprezintă o construcție a conceptului de dezvoltare a identității vocaționale, elaborată în baza studiului investigațional teoretic (modele explicative și teorii privind educația vocațională, respectiv ale dezvoltării carierei, principiile educației vocaționale), susținut de dimensiunea conceptuală a cercetării, potrivit căreia dezvoltarea identității vocaționale contribuie la prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar. *Modelul* prezintă la un nivel sporit de complexitate factorii, indicatorii și condițiile care contribuie la dezvoltarea identității vocaționale (dimensiunile pedagogică, psihologică, socială), asigurând prevenirea dificultăților de adaptare școlară prin intermediul practicilor de implementare (*educația vocațională* prin: didactica disciplinelor școlare, consiliere educațională, consiliere psihologică, *Consiliere și dezvoltarea personală*, managementul clasei de elevi), construind un traseu de luare a deciziilor privind viitorul, de realizare a scopurilor care se aliniază cu interesele și atributele personale, și, în cazul ideal, chiar cu *vocația*.

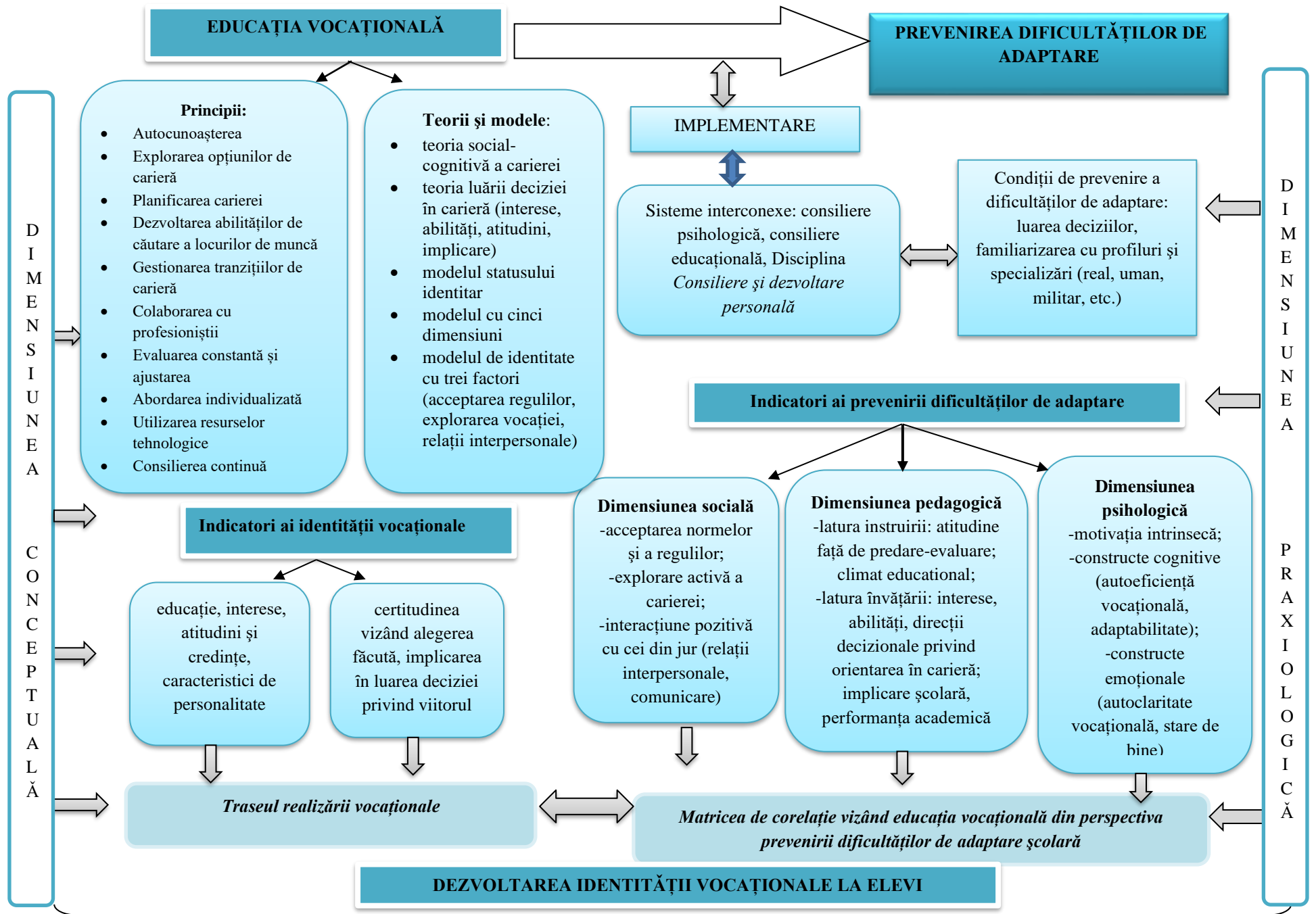

Fig. 3. Modelul pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar

Capitolul 3, **Validarea experimentală a Metodologiei de educație vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar**, include descrierea design-ului cercetării experimentale a dezvoltării identității vocaționale și a prevenirii dificultăților de adaptare la elevii claselor a VIII-a, în contextul pregătirii pentru susținerea examenului de Evaluare Națională (la sfârșitul clasei a VIII-a) și a trecerii la un alt nivel al școlarității.

Scopul cercetării experimentale este de a justifica necesitatea implementării *Metodologiei de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare destinată elevilor claselor a VIII-a, în vederea creării unor oportunități de dezvoltare a identității vocaționale în perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare școlară.

Obiectivele cercetării:

- elaborarea și implementarea *Metodologiei de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare a elevilor claselor a VIII-a pornind de la analiza de nevoi identificate în etapa de constatare;

- analiza nivelului de eficiență a *Metodologiei de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare;

- determinarea impactului pe care *Metodologia* îl are asupra dezvoltării *identității vocaționale* pentru procesul de alegere a unui traseu educațional și profesional (decizia privind viitorul).

Experimentul pedagogic s-a desfășurat în trei etape :

- etapa de constatare a nivelului inițial al identității vocaționale și al adaptării emoționale, sociale și educaționale;

- etapa formativă, de aplicare a *Metodologiei de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare;

- etapa finală, de verificare a dezvoltării unei identități vocaționale favorabile în direcția prevenirii dificultăților de adaptare școlară.

În cercetarea de față am utilizat un plan experimental clasic, cu un grup experimental și un grup de control și care a presupus efectuarea a două măsurări: înainte de intervenția experimentală și după intervenție. Includerea grupului de control „permite realizarea unei comparații semnificative a rezultatelor ducând la creșterea magnitudinii efectului studiat” [37]. Structura acestuia este redată în Tabelul 2.

Tabelul 2. Designul experimentului pedagogic

	Etapa de constatare	Etapa de formare	Etapa de control
Grup experimental	Pretest (adaptare școlară, identitate vocațională, decizia cu privire la carieră)	Intervenție - <i>Metodologia de educație vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar</i>	Posttest (adaptare școlară, identitate vocațională, decizia cu privire la carieră)
Grup de control	Pretest (adaptare școlară, identitate vocațională, decizia cu privire la carieră)	-	Posttest (adaptare școlară, identitate vocațională, decizia cu privire la carieră)

Aceste etape au fost implementate în baza rezultatelor unei cercetări preliminare pe un lot experimental independent (descrisă în Subcapitolul 2.1.) care a vizat validarea a *Adjustment Inventory for School Students (AISS, A.K.P. Sinha, R.P. Sinha; 1971)*.

Ipotezele cercetării

1. Se prezumă că elevii la nivelul cărora a fost valorificată *Metodologia de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare înregistrează o *identitate vocațională*

dezvoltată (scoruri mai ridicate în ceea ce privește decizia asupra viitorului) în comparație cu elevii care nu au beneficiat de aceste activități.

2. Se prezumă că între rezultatele elevilor GE și GC vor exista diferențe statistic semnificative la toate dimensiunile cercetate privind adaptarea în mediul școlar (emoțională, socială, educațională), ca urmare a impactului *Metodologiei de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare.

Variabilele cercetării

Variabile independentă: condiția participării la *activități de dezvoltare a identității vocaționale*

-grup de control: nu au beneficiat de *activități de dezvoltare a identității vocaționale*

-grup experimental: au beneficiat de *activități de dezvoltare a identității vocaționale*

Variabile dependente

-Decizia asupra viitorului/dezvoltarea identității vocaționale

-Adaptarea-emoțională; socială; educațională.

Participanți

În cadrul cercetării au participat un număr de 126 elevi cu o medie de vârstă $M= 14.5$, dintre care 63 au fost repartizați în condiția de control și 63 în condiția experimentală. Aceștia au o medie a rezultatelor la învățatură pe semestrul întâi $M=8,93$, ceea ce poate confirma faptul că în studiu au fost implicați elevi conștiincioși, cu preocupări față de viitorul lor.

Participanții au fost desemnați elevii claselor a VIII-a din 4 unități școlare din județul Botoșani, România: trei școli din municipiul Dorohoi - Școala Gimnazială „Mihail Kogălniceanu”, Școala Gimnazială „Al. I. Cuza”, respectiv Școala Gimnazială Nr. 1 și o unitate școlară din orașul Darabani-Școala Gimnazială „Leon Dănăilă”. Cercetarea s-a derulat în anul școlar 2020-2021, fiind în total 8 clase selectate.

Instrumentele cercetării au inclus fișa de cunoaștere a elevului, Scala identității vocaționale (*Vocational Identity Scale, Holland, Gottfredson și Power*), Chestionarul adaptării școlare (*AISS – Adjustment for School Students, A.K.P. Sinha, R.P. Singh*), după cum am expus sintetic în Tabelul 3. Au fost aplicate tocmai aceste instrumente de cercetare vizând conceptele-cheie ale investigației deja recunoscute în literatura din domeniu și care au fost deja validate (*Vocational Identity Scale* – coeficient Alpha-Cronbach=.86-.89; *AISS* - coeficientul de fiabilitate a chestionarului prin Split half, Test retest și, respectiv, formula KR - 20 este .95, .93 și .94.). O altă rațiune pentru alegerea acestora a fost aceea de a putea fi aplicate și completate în 15-20 minute de către elevi deoarece fiecare item a necesitat un răspuns închis prestabilit (*da sau nu*).

Tabelul 3. Instrumentele cercetării

Nr	Instrumentul de cercetare	Grupuri experimentale
1.	Fișa de cunoaștere a elevului	126 elevi (63 EE și 63 EC)
2.	<i>Scala identității vocaționale (Vocational Identity Scale, Holland, Gottfredson și Power)</i>	126 elevi (63 EE și 63 EC)
3.	<i>Chestionarul adaptării școlare (AISS – Adjustment for School Students, A.K.P. Sinha, R.P. Singh)</i>	126 elevi (63 EE și 63 EC)

În experimentul de constatare am aplicat chestionarele pe loturile stabilite. Datele care reflectă nivelul identității vocaționale în cadrul experimentului de constatare sunt redată în Tabelul 4.

Tabelul 4. Rezultate privind nivelul identității vocaționale (experiment de constatare)

Item	GC				GE			
	Nu		Da		Nu		Da	
		%		%		%		%
1. Am nevoie de încurajări că am făcut alegerea corectă privind liceul/ ocupația viitoare.	17	27%	46	73%	29	46%	34	54%
2. Sunt îngrijorat/ă de faptul că prezentele mele interese s-ar putea schimba de-a lungul timpului.	24	38%	39	62%	28	44%	35	56%
3. Sunt nesigur/ă referitor la meseriile pe care le-aș putea practica bine.	32	51%	31	49%	23	37%	40	63%
4. Nu știu care sunt punctele mele forte și care sunt cele slabe.	35	56%	28	44%	36	57%	27	43%
5. Meseriile pe care le pot face s-ar putea să nu fie așa de bine plătite încât să trăiesc viața pe care mi-o doresc.	34	54%	29	46%	39	62%	24	38%
6. Dacă ar fi să fac o alegere privind profesia chiar acum, îmi este teamă că aș face o alegere greșită.	28	44%	35	56%	30	48%	33	52%
7. Trebuie să aflu ce tip de meserie ar trebui să urmez.	19	30%	44	70%	18	29%	45	71%
8. A fost o problemă de durată și dificilă pentru mine să mă hotărâsc asupra profesiei.	27	43%	36	57%	23	37%	40	63%
9. Sunt confuz/ă despre întreaga problemă privind decizia asupra unei profesii.	23	37%	40	63%	33	52%	30	48%
10. Nu sunt sigur/ă că alegerea prezentă privind profesia este cea potrivită pentru mine.	31	49%	32	51%	33	52%	30	48%
11. Nu cunosc destule despre ceea ce fac muncitorii în diferite profesii.	34	54%	29	46%	30	48%	33	52%
12. Nicio profesie nu mă atrage puternic.	37	59%	26	41%	45	71%	18	29%
13. Sunt nesigur/ă referitor la ce meserie mi-ar plăcea.	33	52%	30	48%	35	56%	28	44%
14. Aș dori să cresc numărul de profesii pe care ar trebui să le iau în considerare.	23	37%	40	63%	24	38%	39	62%
15. Aprecierile abilităților și aptitudinilor mele variază mult de la an la an.	21	33%	42	67%	18	29%	45	71%
16. Nu sunt sigur/ă de mine în multe domenii ale vieții.	18	29%	45	71%	32	51%	31	49%
17. Am știut ce profesie doresc să urmez de mai puțin de un an.	42	67%	21	33%	32	51%	31	49%
18. Nu pot înțelege cum de unii indivizi pot fi așa de setați referitor la ceea ce doresc ei să facă.	24	38%	39	62%	36	57%	27	43%

În continuare am aplicat elevilor incluși în cercetare *Chestionarul AISS* care a relevat următoarele rezultate prezentate în Tabelul 5.

Tabelul 5. Rezultatele adaptării elevilor (etapa de constatare)

	Grup	n	M	SD
Adaptare emoțională	control	63	8.11	2.676
	experimental	63	7.03	3.822
Adaptare socială	control	63	8.77	2.813
	experimental	63	7.80	3.779
Adaptare școlară	control	63	8.50	3.373
	experimental	63	7.44	3.555

Analizând la modul general rezultatele expuse în tabel, conchidem faptul că mediile ambelor grupuri ale cercetării, în toate cele trei sfere ale adaptării sunt mari, ceea ce semnifică un nivel mediu al adaptării. Pentru a obține un randament maxim, este necesar ca solicitările la care este supus elevul să fie în deplin acord cu posibilitățile de dezvoltare ale acestuia. După cum se poate observa, în etapa de constatare, elevii ambelor grupuri se aflau la începutul clasei a VIII-a, perioadă încărcată emoțional de importanța acordată pregătirii în vederea susținerii examenului de *Evaluare Națională*. Cheia succesului în procesul de adaptare la provocările acestui an de studiu și la o tranziție facilă spre liceu constă în gradul în care elevul va reuși să plece acasă, după fiecare zi de școală, cu conținutul pe deplin elucidat. Procesul de adaptare necesită efort și perseverență atât în perioada de succes, cât și în momentele dificile generate de necesitatea luării unei decizii privind traseul educațional, și, ulterior, profesional.

Conținutul capitolului 3 înglobează *Metodologia de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar, dimensiunea investigativ-experimentală de explorare a *Modelului pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare* a adolescenților și rezultatele experimentale.

Scopul Metodologiei este dezvoltarea identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar.

Elevii de astăzi, viitori adulți, vor fi nevoiți să se adapteze într-o societate în continuă schimbare, așadar este important ca educația vocațională să includă ca obiectiv major învățarea pe parcursul întregii vieți, nu doar promovarea clasei, absolvirea de la un ciclu de învățământ la altul sau finalizarea școlii.

Obiectivele Metodologiei:

- Autocunoașterea și descoperirea de către elevi a propriilor interese, aspirații și a potențialului de care dispun pentru a-și defini propria identitate;
- Dezvoltarea unei imagini de sine pozitive, a autoacceptării și a sentimentelor de prețuire personală;
- Dezvoltarea aptitudinilor sociale și a abilităților interpersonale, de colaborare, a capacității de a comunica;
- Formarea capacității de analiză a competențelor dobândite prin învățare, în vederea orientării spre o anumită carieră;
- Formarea abilităților de luare a deciziei privind alegerea școlii și a profesiei.

Grupul țintă a fost reprezentat de elevi ai claselor a VIII- a, cu vârsta între 13 și 16 ani, din trei unități de învățământ din județul Botoșani.

Strategiile didactice utilizate sunt: exercițiul, metode art-creative, 6 pălării gânditoare, dezbaterea/forumul, brainstorming, shadowing, caracterizare, ilustrare, exemplificare, exerciții de consolidare, analiza SWOT, jocul de rol, dramatizare, studiul de caz, proiectul, povestirea, cercul de discuții, portofoliul.

Redăm spre exemplificare activitatea **Descoperirea vocațională prin interviuri:**

Competențe:

3.1. *Gestionarea eficientă a motivației, timpului și efortului pentru învățare în contexte variate*

4.1. *Argumentarea luării unei decizii personale legate de educație, carieră și stil de viață*

Scop: Elevii vor intervieva persoane din diferite domenii de carieră pentru a afla mai multe despre cerințele, satisfacțiile și provocările acestor ocupații.

Obiectiv: Ajutarea elevilor să acumuleze cunoștințe practice și perspective directe asupra diferitelor cariere.

Introducere: Elevilor li se va explica importanța obținerii informațiilor direct de la profesioniști din diverse domenii, pentru a putea lua decizii informate legate de carieră.

Activități:

1. **Selectarea ocupațiilor:** Elevii vor alege cel puțin două sau trei domenii de carieră care îi interesează sau îi intrigă.
2. **Interviurile:** Fiecare elev va căuta și intervieva un profesionist dintr-unul dintre domeniile alese. Vor aborda subiecte precum: cerințele educaționale, experiența zilnică de lucru, satisfacțiile și provocările ocupației.
3. **Analizarea interviurilor:** Elevii vor reflecta asupra informațiilor obținute din interviuri și vor compara diferitele ocupații în ceea ce privește potrivirea cu propriile interese și valori.
4. **Prezentarea rezultatelor:** Elevii vor prezenta rezultatele interviurilor colegilor de clasă, împărtășind ceea ce au învățat despre diferitele cariere.

Discuții: Elevii vor discuta despre cum informațiile obținute i-au influențat înțelegerea asupra diferitelor cariere și cum aceste informații pot contribui la luarea unei decizii vocaționale informate.

Concluzie: Se va sublinia importanța obținerii de perspective reale asupra diverselor cariere pentru a lua decizii conștiente și bine fundamentate.

Evaluare: Elevii vor prezenta o scurtă prezentare a rezultatelor interviurilor lor și vor evidenția aspectele cheie ale fiecărei ocupații.

Încheiere: Elevii vor fi încurajați să continue să exploreze și să obțină informații din diverse surse pentru a-și dezvolta o înțelegere mai profundă a opțiunilor lor de carieră.

Concluzionând asupra activităților derulate, scopul acestora a fost: autocunoașterea și dezvoltarea personală; explorarea vocației; dezvoltarea identității vocaționale. Cadrele didactice au desfășurat activități de grup la clasă pentru a le oferi elevilor posibilitatea de a împărtăși experiențele și cunoștințele generale referitoare la vocație, identitatea vocațională, adaptare în mediul școlar și pentru promovarea indicatorilor prevenirii deficiențelor de adaptare, care se referă la: starea de bine, atitudine valorică, performanță academică.

Analiza globală a răspunsurilor obținute în urma aplicării *Scalei identității vocaționale* și în etapa de validare (clasa a IX-a, decembrie 2021), celor două grupuri implicate în cercetare, conduce spre următoarea deducție: valorile procentuale ale grupului experimental, pe itemi, sunt mai mici decât cele ale grupului de control în marea majoritate a cazurilor (excepție itemul 17). Valorile procentuale reflectă înregistrarea răspunsurilor „da” la itemii chestionarului, ceea ce contribuie la realizarea scorului total (cu cât scorul este mai mic, cu atât identitatea vocațională este mai bine dezvoltată). În continuare, analiza comparativă a datelor a permis să demonstrăm schimbările semnificative vizând toate dimensiunile investigate privind identitatea vocațională și să stabilim o configurație a premiselor prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar. Redăm mai jos spre exemplificare distribuția valorilor privind nivelul identității vocaționale (itemii 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8), experiment de validare.

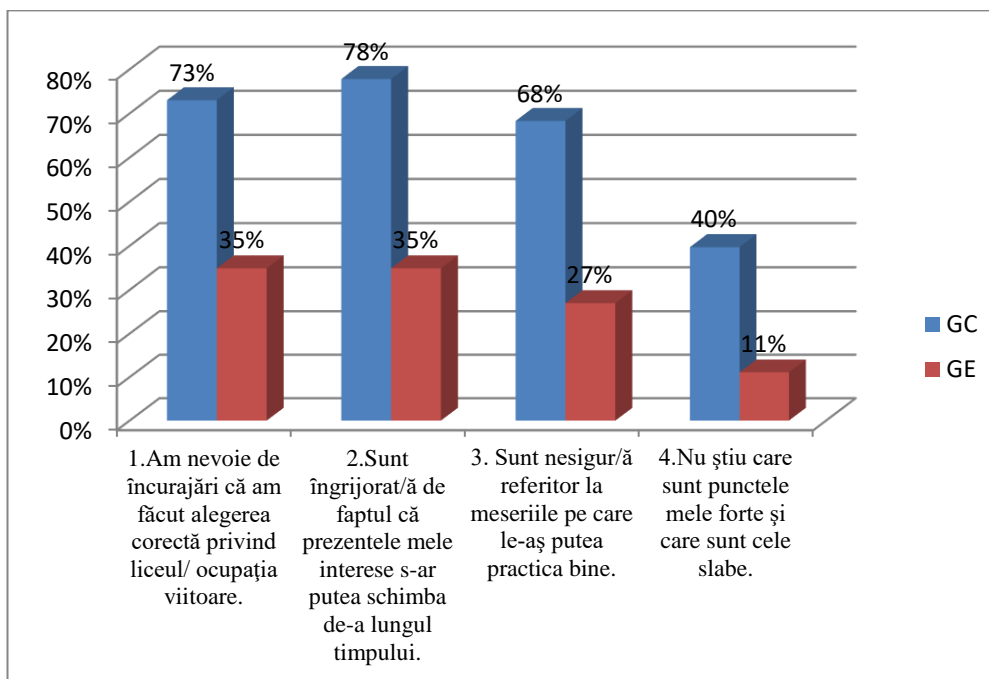

Fig. 4. Distribuția valorilor privind nivelul identității vocaționale (itemii 1, 2, 3 și 4) - experiment de validare

Analiza cantitativă și calitativă a răspunsurilor oferite de elevi vizând nevoia de încurajări, îngrijorarea privind stabilitatea intereselor, nesiguranța referitor la meseriile practicate și necunoașterea punctelor forte/slabe (Figura 4.) permite să afirmăm că prin implementarea *Metodologiei de educație vocațională* s-a contribuit la implicarea activă a elevilor GE în redescoperirea sinelui, în clarificarea opțiunilor vocaționale și autocunoaștere.

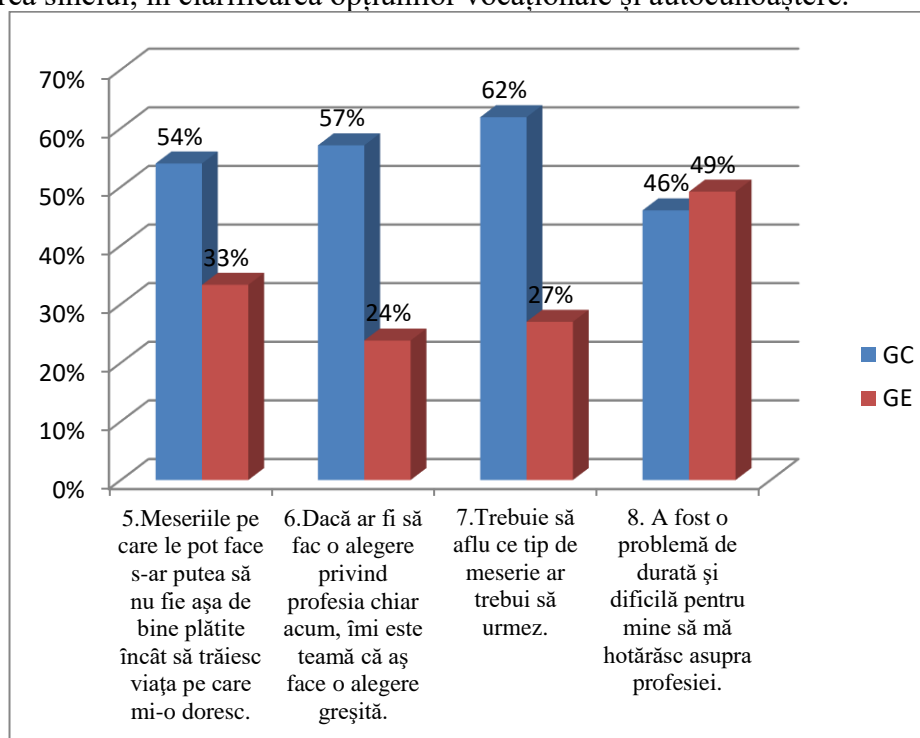

Fig. 5. Distribuția valorilor privind nivelul identității vocaționale (itemii 5, 6, 7 și 8) - experiment de validare

Analiza rezultatelor comparative (GC, GE) prezentate în Figura 5. atestă diferențe valorice procentuale în privința expectanțelor privind remunerația corespunzătoare meseriilor potențial de îndeplinit (itemul 5, GC-54%, GE-33%), teama de a nu greși în alegerea imediată a profesiei (itemul 6, GC-57%, GE-24%), necesitatea stringentă de a afla tipul de meserie ce trebuie urmat (itemul 7, GC-62%, GE-27%) și existența dificultății privind hotărârea asupra profesiei (itemul 8, GC-46%, GE-49%). Se remarcă indecizia accentuată a elevilor GC (62%) privind tipul de meserie ce trebuie urmat și poate puțin surprinzător numărul elevilor GE (49%) referitor la dificultatea privind hotărârea asupra profesiei, dar acest rezultat se justifică prin prisma faptului că elevii au experimentat deja diverse stadii ale identității vocaționale.

În continuare, analiza comparativă a datelor din cele două etape ale testării (EC, EV) a permis să demonstrăm schimbările semnificative vizând dezvoltarea identității vocaționale, pe care se reperează prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar.

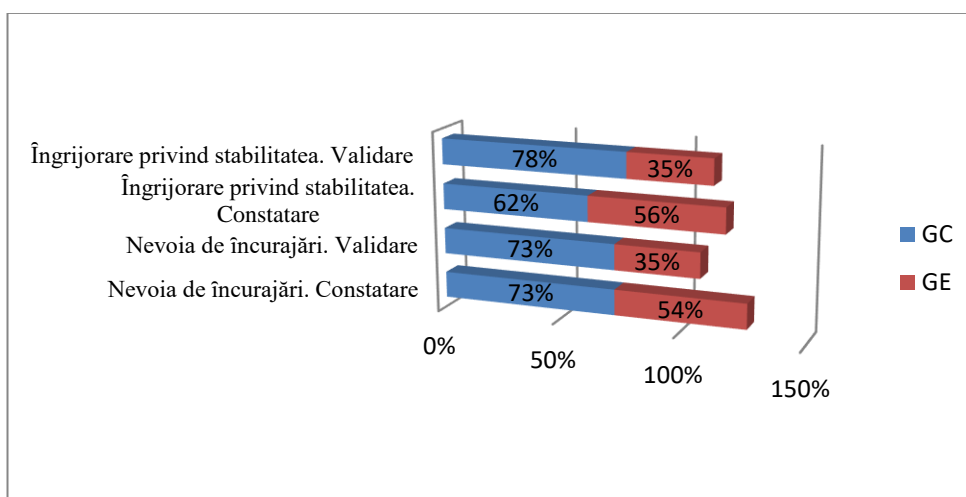

Fig. 6. Distribuția valorilor privind nivelul identității vocaționale (itemii 1 și 2) –EC-EV

În urma realizării *Metodologiei de educație vocațională*, pe dimensiunea teoretico-practică inclusă în demersul formativ, observăm o modificare semnificativă pe întreg lotul experimental. Analiza cantitativă și calitativă a răspunsurilor oferite vizând îngrijorarea privind stabilitatea și nevoia de încurajări (Figura 6.) permite să afirmăm că prin implementarea *Metodologiei de educație vocațională* s-a contribuit la implicarea activă a elevilor și la creșterea încrederii în ei.

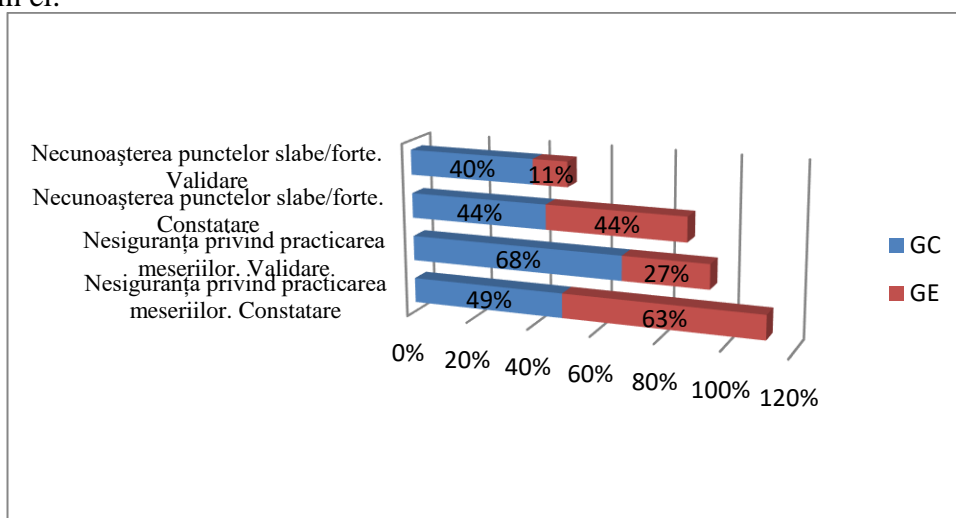

Fig. 7. Distribuția valorilor privind nivelul identității vocaționale (itemii 3 și 4) –EC-EV

Analiza rezultatelor comparative din Figura 7. atestă o schimbare calitativă referitoare la *siguranța privind practicarea meseriilor și cunoașterea punctelor slabe/forte* de către elevii din GE după implementarea *Metodologiei de educație vocațională*, ceea ce permite să stabilim faptul

că felul în care elevii își înțeleg identitatea vocațională fluctuează, variază în funcție de influențele educative și, mai ales, în funcție de importanța și de semnificația pe care le conferă acestora. Dezvoltarea vocațională este un proces continuu care implică căutare, obținere și procesarea informațiilor despre propria persoană și mediul său.

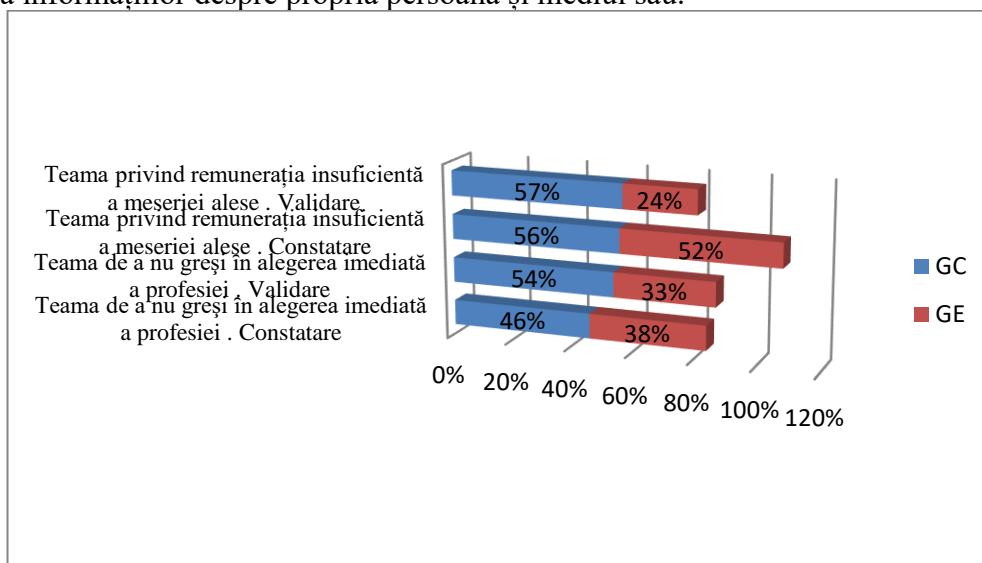

Fig. 8. Distribuția valorilor privind nivelul identității vocaționale (itemii 5 și 6) –EC-EV

Analiza calitativă și cantitativă a rezultatelor experimentale reprezentate în Figura 8. pun în evidență schimbările survenite după implementarea *Metodologiei de educație vocațională*: teama de a nu greși în alegerea imediată a profesiei pentru elevii GE scade de la 38% în EC la 33% în EV, iar pentru elevii GC crește de la 46% în EC la 54% în EV; teama privind remunerația insuficientă a meseriei alese pentru elevii GE scade de la 52% în EC la 24% în EV, iar pentru elevii GC crește de la 56% în EC la 57% în EV.

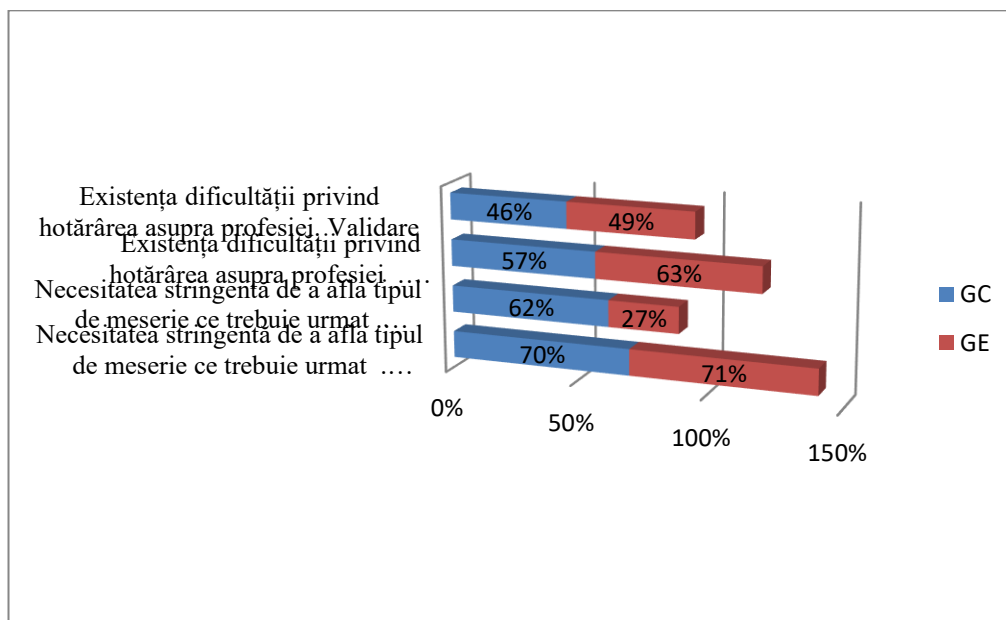

Fig. 9. Distribuția valorilor privind nivelul identității vocaționale (itemii 7 și 8) –EC-EV

Alegerea unei cariere este una dintre cele mai complexe și importante decizii care trebuie luate în viața unei persoane. Rezultatele din Figura 9. pun în evidență faptul că încurajarea elevilor să exploreze și să formuleze un plan concret de dezvoltare vocațională este prin urmare, importantă, în special pentru a afla tipul de meserie ce trebuie urmat și hotărârea asupra profesiei. În contextul vizat, necesitatea stringentă de a afla tipul de meserie ce trebuie urmat

pentru elevii GE scade de la 71% în EC la 27% în EV, iar existența dificultății privind hotărârea asupra profesiei scade de la 63% în EC la 49% în EV.

Testul **Kolmogorov Smirnov** transmite informațiile necesare privind distribuțiile variabilelor testate. Astfel, pentru toate variabilele, în ambele momente ale testării s-au obținut valori ale lui $p > .05$, ceea ce înseamnă că toate variabilele urmează o distribuție normală. În tabelul 3.9., pe rândul **Asymp. Sig. (2-tailed)** se pot observa aceste valori ale lui p care sunt mai mari de .05 .

Tabelul 6. Rezultatele testului One-Sample Kolmogorov Smirnov

		Decizie_t otal_p	Adaptare_ emo_p	Adaptare_s oc_p	Adaptare_ sco_p
N		126	126	126	126
Normal Parameters	Mean	10.4286	6.40	7.54	7.17
	Std. Deviation	4.83724	3.585	2.827	3.956
Most Extreme Difference	Absolute	.098	.092	.101	.100
	Positive	.078	.091	.101	.100
	Negative	-.098	-.092	-.094	-.090
Kolmogorov-Smirnov Z		1.095	1.038	1.136	1.127
Asymp. Sig. (2-tailed)		.182	.231	.151	.158

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

În scopul verificării dacă decizia asupra viitorului (identitatea vocațională) diferă în grupurile experimentale am aplicat testul t pentru eșantioane independente (**Independent Sample T-Test**).

Analizând rezultatele, conform Tabelului 7., există diferențe semnificative în funcție de grupuri care au participat la studiu. În ceea ce privește decizia asupra viitorului, unde $t(124) = -6.386$, $p = 0.000 < 0.05$. Astfel elevii din grupul de control au medii semnificativ mai mici ($M=8.03$) față de elevii din grupul experimental ($M=12.82$). Cei care au beneficiat de *Metodologia de educație vocațională* (grupul experimental) au înregistrat scoruri mai ridicate în ceea ce privește decizia asupra viitorului față de elevii care nu au beneficiat de această intervenție.

Pentru a verifica dacă există diferențe în ceea ce privește adaptarea emoțională, socială și școlară a elevilor în funcție de condiția de participare, s-a realizat același test statistic, Independent Sample T Test.

În tabelul 7., conform rezultatelor, se poate observa că există diferențe semnificative legate de adaptarea emoțională, unde $t(124) = 3.110$, $p = 0.002 < 0.05$. Așadar, elevii care au făcut parte din grupul de control dețin medii semnificativ mai mari ($M=7.37$) față de elevii din grupul experimental ($M=5.44$).

Pentru adaptarea socială s-au înregistrat diferențe semnificative între condițiile participării la studiu, astfel avem $t(124) = 2.713$ cu un $p = 0.008 < 0.05$. Elevii care au participat în grupul de control au medii semnificativ mai mari ($M=8.21$) la adaptarea socială față de cei care au participat în condiția experimentală ($M=6.87$).

Rezultatele adaptării școlare prezintă și ele diferențe semnificative între condițiile participării astfel încât avem $t(124) = 2.100$ cu un $p = 0.038 < 0.05$. Elevii care s-au aflat în grupul de control dețin medii semnificativ mai mari ($M=7.90$) față de elevii care s-au aflat în grupul experimental ($M=6.44$).

La o primă analiză, privind rezultatele celor trei tipuri de adaptare: emoțională, socială și școlară se poate afirma că intervenția nu a avut niciun efect asupra creșterii celor trei tipuri de adaptare. Interesant este faptul că autorii au prezentat grila analizei rezultatelor exact invers.

Elevii care obțin scoruri mici la acest inventar prezintă de fapt o bună adaptare, iar cei care dețin scoruri mari înregistrează nivele mai scăzute de adaptare. Oglindind aceste aspecte asupra rezultatelor din cercetarea prezentă, elevii din grupul experimental au înregistrat medii semnificativ mai mici față de cei din grupul de control, ceea ce înseamnă că participarea la activitățile *metodologiei de educație vocațională* i-a ajutat să devină mai adaptați pe cele trei arii.

Tabelul 7. Rezultatele testului Independent Sample T-test

Variabile	n	M	SD	t	df	p
Decizie_total				-6.386	124	.000
control	63	8.0317	3.86034			
experimental	63	12.8254	4.53851			
Adaptare_emoțională				3.110	124	.002
control	63	7.37	2.870			
experimental	63	5.44	3.975			
Adaptare_socială				2.713	124	.008
control	63	8.21	2.509			
experimental	63	6.87	2.986			
Adaptare_școlară				2.100	124	.038
control	63	7.90	3.788			
experimental	63	6.44	4.015			

Redarea rezultatelor experimentului de formare este corelată cu analiza impactului formativ al luării deciziilor privind traseul educațional la elevii claselor a VIII-a, ceea ce demonstrează atingerea scopului investigației și soluționarea problemei științifice. Experimentul pedagogic a confirmat **ipoteza cercetării**: Se prezumă că există diferențe semnificative la nivel de dezvoltare a identității vocaționale, dacă elevii beneficiază de activități în baza *Metodologiei de educație vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar*.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată vizează una dintre cele mai complexe și actuale probleme – **educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare** în mediul școlar. Analiza, precizarea, determinarea și interpretarea aspectelor teoretice, a celor metodologice și practice, dar și sinteza rezultatelor obținute în cadrul experimentului pedagogic și prelucrarea cantitativă și calitativă a acestora, permit formularea următoarelor concluzii:

1. În contextual cercetării epistemologice s-a precizat și delimitat conținutul conceptelor și fenomenelor de bază: *vocație, educație vocațională, identitate vocațională, educație pentru carieră, consiliere vocațională, adaptare, dificultăți de adaptare*, inclusiv, s-a specificat esența orientărilor științifice și teoriilor referitoare la intervențiile în educația vocațională. Totodată, caracteristicile definiției ale noțiunilor de educație vocațională, consiliere și orientare în carieră au fost prezentate în plan comparativ pentru a evidenția congruența scopurilor. Review-ul și parcurgerea evoluției orientărilor științifice privind educația vocațională, au permis analiza perspectivelor modernă și postmodernă, ceea ce a contribuit la elucidarea teoriilor privind intervențiile în planificarea carierei.
2. Acțiunile investigaționale au elucidat perspectivele teoretico-practice ale identificării dificultăților de adaptare în context școlar și ale dezvoltării *identității vocaționale* a adolescenților, au permis elaborarea *Matricii de corelație vizând educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare școlară*, favorizând reflecția asupra rolurilor adolescentului în context educațional. Studiul realizat a permis redarea listei comportamentelor adaptive, corespunzătoare perioadelor dezvoltării de creștere, respectiv explorare, care au fost corelate cu formele de identitate vocațională la adolescenți.
3. Prin abordarea noțiunii de *identitate vocațională* și cercetând ansamblul manifestărilor sale teoretico-aplicative, în special raportul ei cu procesul adaptării conduitei ființei umane, a

fost precizată valoarea educațională a noțiunii respective, ca o construcție și reconstrucție continuă.

4. Elaborarea și argumentarea științifică a *Modelului pedagogic al dezvoltării identității vocaționale în prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar*, care prevede fundamentele teoretico-aplicative ale *educației vocaționale*, a asigurat realizarea demersului experimental. Atât *Modelul pedagogic*, cât și componenta definitorie a acestuia la nivel praxiologic - *Metodologia de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare, și-au demonstrat fiabilitatea și posibilitatea de a fi completate și dezvoltate, ținând cont de ritmul alert al schimbărilor.

Analiza curriculumului în cadrul disciplinei *Consiliere și dezvoltarea personală*, a furnizat repere utile în revigorarea conținutului informațional și plasarea accentului pe *adaptabilitatea carierei și maturitate vocațională*. În conformitate cu aceasta, unitățile de conținut, sugestiile metodologice, strategiile de evaluare, elaborate cu rol proactiv și-au dovedit eficiența, atât la nivelul dezvoltării identității vocaționale, cât și în perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar.

5. Rezultatele experimentului pedagogic au demonstrat dezvoltarea identității vocaționale a adolescenților prin participarea lor la activități de învățare care conduc la decizii profesionale luate în cunoștință de cauză. S-a observat că educația vocațională la nivel de elevi este receptivă la tranzițiile emoționale, fizice și contextuale cu care se confruntă aceștia; îi ajută să gestioneze responsabilitățile specific vârstei asociate formării identității în contextul dezvoltării a capacității de asumare a rolurilor de viață; contribuie la prevenirea și depășirea dificultăților de adaptare în mediul școlar. În acest sens sunt definitorii diferențele mediilor între etapele constatare-validare: *identitate vocațională* (decizia asupra viitorului): constatare – 8.28 GC, 9.01 GE; validare – 8.03 GC, 12.82 GE; *adaptare generală*: constatare – 8.46 GC, 7.42 GE; validare – 7.82 GC, 6.25 GE.

Astfel, rezultatele cercetării au confirmat soluționarea problemei științifice importante, care s-a axat pe valorificarea fundamentelor educației vocaționale, structurate în *Modelul pedagogic al dezvoltării identității vocaționale în prevenirea dificultăților de adaptare*, ceea ce a condus la dezvoltarea identității vocaționale a adolescenților (maturitate vocațională), la capacitate sporită de luare a deciziilor educaționale și ocupaționale, la o bună adaptare în mediul școlar, asigurând premisele unei dezvoltări armonioase a personalității elevilor.

În concordanță cu rezultatele expuse pot fi formulate următoarele **recomandări**:

La nivel **macrostructural**:

1. Racordarea politicilor naționale educaționale la cele internaționale, care vizează dezvoltarea intervențiilor în dezvoltarea carierei și elaborarea unor standarde naționale, cum ar fi **Cadrul național de dezvoltare vocațională**.
2. Facilitarea unor activități extracurriculare care permit familiarizarea elevilor cu lumea muncii, a profesiilor, eventual, prin elaborarea unui **Model național** pentru programele de educație vocațională.

La nivel **microstructural**:

1. Includerea „*Educației vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare*” în lista disciplinelor opționale în învățământul gimnazial/liceal.
2. Aplicarea *Modelului pedagogic* la nivelul formării inițiale și continue pentru a înțelege mai bine cum să sprijine un elev/student care are neclarități cu privire la dezvoltarea vocațională; pot concepe lecții și consolida rigurozitatea academică prin infuzia de concepte privind educația vocațională.
3. Consilierii școlari, cadrele didactice și directorii unităților școlare pot utiliza rezultatele cercetării pentru a proiecta un *Program de educație vocațională* destinat elevilor, evidențiind competențele formate și instrumentele de evaluare a nevoilor elevilor.
4. Elaborarea unor workshop-uri pentru părinți pentru familiarizarea cu procesul educației vocaționale; investigarea impactului tehnicilor narative în intervențiile de educație vocațională

și prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar; studierea rolului echipei multidisciplinare (cadre didactice, consilier școlar, profesor itinerant/de sprijin, alți specialiști) din unitatea școlară, cu stabilirea rolului cooperării și al implicării în dezvoltarea vocațională a elevilor constituie aspecte esențiale ce pot fi elucidate într-un **Ghid metodologic**.

Ca orice cercetare, și cea de față a conturat și unele **limite**.

În primul rând, în cadrul cercetării preexperimentale o limită a constat în mărimea redusă a eșantionului. Deoarece aceasta a fost realizată pe un număr restrâns de participanți (N=63), nu se poate discuta despre o validare extinsă a chestionarului.

În al doilea rând, o limită este legată de modul de administrare a chestionarelor (autoevaluare) care ar putea fi influențate de distorsiunea *dezirabilității sociale*, însă această opțiune a fost generată de contextul Pandemiei Covid-19.

BIBLIOGRAFIE

1. AFANAS, A. Managementul activității educative la clasa de elevi: aspecte teoretice și metodologice. Monografie. Chișinău: IȘE, 2015. 110 p. ISBN 978-9975-48-070-3. Disponibil: http://ise.md/uploads/files/1460559032_2.-managementul-activitatii-educative-la-clasa-de-elevi.pdf
2. AFANAS, A. Rolul consilierii și orientării școlare și profesionale în formarea-dezvoltarea personalității elevului. 2011., p. 268-270. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/268-270_4.pdf
3. AXINTE, R. Consilierea elevilor pentru carieră. Perspective constructiviste. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2018. 250 p. ISBN 978-606-714-468-0
4. BABAN, A., Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigiență și consiliere. Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2009. 308 p. ISBN 973-0-02400-6
5. COAȘAN, A., VASILESCU, A. Adaptarea școlară. Editura Științifică și Enciclopedică, 1988. 128 p.
6. COJOCARU-BOROZAN, M., ȚĂRNĂ, E., SADOVEI, L. Integrare socioprofesională prin discurs didactico-științific. Chișinău: UPSC, 2014. 236 p. ISBN 978-9975-46-218-1
7. CRISTEA, S. Educația vocațională. În: Didactica Pro. Revistă de teorie și practică educațională. nr. 2 (30), 2005. pp. 64-66. ISSN 1810-6455
8. CUCOȘ C. Pedagogie. Iași: Polirom, 2006. 463 p. ISBN 973-681-063-1
9. DANDARA, O. Orientarea școlară și profesională – dimensiune a educației pentru și prin profesie. În: Didactica Pro. Revistă de teorie și practică educațională. nr. 2 (30), 2005. pp. 12-14 ISSN 1810-6455
10. DANDARA, O. Contextul sociocultural al evoluției conceptului de ghidare/proiectare a carierei. Disponibil: <http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/1.-p.5-14.pdf> (accesat 28.03.2018)
11. DRĂGAN, I. Interesul cognitiv și orientarea profesională. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1972. 261 p.
12. DUMULESCU, D. Cariera ca vocație: contribuții teoretice și empirice. Rezumat teză de doctorat. Cluj-Napoca: Universitatea Babeș-Bolyai, 2019.
13. GHERASIM, L.R., BUTNARU, S. Performanța școlară. Determinanți individuali și contextuali în adolescență. Iași: Polirom, 2013. 280 p. ISBN e-Pub: 978-973-46-4070-6
14. GROSU (DOBRESCU), A.I. Identitatea la adolescent. Rezumat teză de doctorat. Cluj-Napoca. 2014.

15. ISAC, ȘT. în OPRIȘ, D., SCHEAU, I., MOȘIN, O. (editori). Modele de investiție în dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice. București:Eikon, 2018. pp. 202-206. ISBN 978-973-757-730-6
16. JIGĂU, M. (redactor). Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici. București: Sigma, 2007. 683 p. ISBN 978-973-649-340-9
17. JIGĂU, M. Consiliere și orientare. Ghid. Disponibil: <http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2000/08/Ghid-Consiliere-si-Orientare.pdf> (vizitat 13.08.2019)
18. LEMENI, G., MICLEA M. Consiliere și Orientare. Ghid de educație pentru carieră. Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2010. 258 p. ISBN 978-973-7973-90-0
19. NEGOVAN, V. Relația identitate profesională – model parental. În: Revista de pedagogie și asistență socială. nr. 16-17, 2004. pp.28-39.
20. NEGOVAN, V. Introducere în psihologia educației. București: Editura Universitară, 2006. 237 p. ISBN 973-749-00-0
21. PALADI, O. Orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților. Teză de doctor. Chișinău, 2022. 504 p. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58697/oxana_paladi_thesis.pdf
22. PAPUC, L. în colaborare cu COJOCARU-BOROZAN, M., SADOVEI, L., OVCERENCO, N. Fundamentele științelor educației. Manual universitar. Univ. Pedagogică de Stat “Ion Creangă”. Manual – Chișinău: Tipogr. UPS “I. Creangă”. 2014. 446 p. Bibliogr.: p.477-494 (249 tit.).ISBN 978 - 9975-46-207-5.
23. PLANCHARD, E. Pedagogie școlară. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1948.
24. PLEȘCA, M. Motivația de adaptare a studenților la mediul universitar. Disponibil: [http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/879/PLESCA%2C%20M. MOTIVATIA DE ADAPTARE A STUDENTILOR LA MEDIUL UNIVERSITAR.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/879/PLESCA%2C%20M.%20MOTIVATIA%20DE%20ADAPTARE%20LA%20MEDIUL%20UNIVERSITAR.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (accesat 27.03.2023)
25. POPA-BUDA, L. Planificarea carierei elevilor. Rezumat teză de doctorat, 2010.
26. POPESCU-NEVEANU, P. Dicționar de psihologie. București: Albatros. 1978. 670 p.
27. PUZUR, E. Adaptarea psihosocială a studenților anului I din instituțiile de învățământ superior. Teză de doctor în psihologie. Chișinău. 2016, 179 p. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2016/23989/elena_puzur_thesis.pdf
28. RĂDULESCU-MOTRU, C. Personalismul energetic. În: Opere alese I, București: Editura Academiei Române, 2005. 308 p. ISBN 973-27-1197-6.
29. RĂILEANU, O. Consilierea educațională ca factor de armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți. Teză de doctorat. Chișinău, 2018.
30. RUDICĂ, T. Devierile comportamentale ale elevilor și combaterea lor. Eșecul la învățătură și prevenirea lui. În: Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice. Iași: Polirom, 2005. 319 p. ISBN 9736832139
31. SILISTRARU, N. Valori ale educației moderne. Chișinău: IȘE, 2006. 176 p. ISBN 978-9975-9685-0-8.
32. ȘEVCIUC, M. Tendințe educaționale privind prevenirea și depășirea insuccesului școlar. În: Studia Universitatis. Nr. 5 (25), 2009. P. 50-55. ISSN: 1857-2103. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/8361 (24.04.2023)
33. ȘOVA, T., BEȚIVU, A. Abordări contemporane ale educației „nativilor digitali”. În: "Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane". Chișinău: Tipografia

- Universității de Stat din Tiraspol. Vol. 2, 2021. p. 332-340. ISBN 978-9975-76-345-5.
Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/332-340_0.pdf
34. STEVENSON, L., MICLEA, M., OPRE, A. Orientarea în carieră. Ghid pentru profesori. București: Atelier Didactic, 2007. 152 p. Disponibil:
<https://www.scribd.com/doc/45166327/Orientarea-in-cariera-ghid-pentru-profesori>
35. TĂUȘAN, L. Adaptarea școlară. Demersuri aplicative la preadolescenți. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2014. 106 p. ISBN 978-973- 595-678-3
36. TOMȘA, GH. Consilierea și orientarea în școală. București: Viața Românească, 1999. 255 p. ISBN 973-683-284-2.
37. TURDA, S. E. Formarea identității vocaționale la adolescenți. Rezumatul tezei de doctorat. Cluj-Napoca, 2021.
- 38.//83. ȚĂRNĂ, E. Optimizarea procesului de adaptare a studentului în mediul universitar. Disponibil: http://www.academia.edu/6059353/Art._IȘE_docx (vizitat 10.02.2018)
39. ȚĂRNĂ, E. Adaptarea studentului la mediul universitar. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău: UST, 2013.
40. VISAN, M. Istoria pedagogiei: educația între existență și esență umană. Iași : Casa Editorială Demiurg, 2013. ISBN 978-973- 1 52-266-1. Disponibil: .
<https://www.scribd.com/document/499205139/Mihai-Visan-Mihaela-Martin-Istoria-pedagogiei-Educatia-intre-existenata-si-esenta-umana-0-libgen-lc>
41. ZUBENSCHI, M. Impactul activității profesionale în atingerea succesului vocațional. 2016. Disponibil:https://www.academia.edu/37659284/IMPACTUL_ACTIVIT%C4%82%C8%9AII_PROFESIONALE_%C3%8EN_ATINGEREA_SUCCESULUI_VOCA%C8%9AIONAL (accesat 20.09.2021)
- În limba engleză:**
42. ATLI, A. The Effects of Trait-Factor Theory Based Career Counseling Sessions on the Levels of Career Maturity and Indecision of High School Students. În: Universal Journal of Educational Research. Nr. 4(8), 2016. pp. 1837-1847. ISSN 2332-3205
43. CLAPAREDE, E. L'orientation professionnelle. Les problemes et ses methodes. Bureau International du Travail., 257 p. 1922
44. ERICKSON, E.H. E. H. Identity and the life cycle. New York, NY, US: W W Norton & Co. 1980. 144 p. ISBN 978-0393311327.
45. KIDD. M. Career counseling. In: Handbook of Career Studies (H. Gunz, M. Peiperl), Sage Publications, 2001. Disponibil:<https://books.google.ro/books?hl=en&lr=&id=x-lyAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA97&dq=vocational+guidance+theory,+orientations,+paradigms&ots=n-#v=onepage&q&f=false> (accesat 14.04.2019)
46. KLOTZ, V.K., BILLETT, S., WINTHER, E. Promoting workforce excellence: formation and relevance of vocational identity for vocational educational training. În: [Empirical Research in Vocational Education and Training](#). Vol 6. No 6. 2014.
Disponibil:<https://link.springer.com/article/10.1186/s40461-014-0006-0> (accesat 2. 03.2020)
47. NILES, S.G., HARRIS-BOWLSBEY, J. Career development interventions in the 21st century (4th edition) Boston, MA: Pearson. 2013. 576 p. ISBN-13: 978-0132821393 Disponibil: <http://www.amazon.ca/Career-Development-Interventions-CenturyEdition/dp/0132658593> (accesat 25.02.2020)
48. PHILLIPS, S. D., BLUSTEIN, D. L. Readiness for career choices: Planning, exploring, and deciding. În: Career Development Quarterly. nr. 43, 1994. pp. 63–74. ISSN 0889-4019.

49. SAVICKAS, M. L. Career adaptability: An integrative construct for life-span, life-space theory. În: The Career Development Quarterly. nr. 45, 1997. pp. 247-259. doi: 10.1002/J.2161 - 0045.1997.tb00469.x
50. SIMMONS, R.G., BLYTH D.A. Moving into Adolescence: The Impact of Pubertal Change and School Context, Aldine de Gruyter, Hawthorn, 1987. 252 p. ISBN 978-0202303025.
51. SUPER, D.E. A life-span, life-space approach to career development. În: Journal of Vocational Behavior. nr. 16(3), 1980. pp. 282-298. ISSN 0001-8791.
52. TRUONG, H. Q. T. High School Career Education: Policy and Practice. Canadian Journal of Educational Administration and Policy. Nr. 123, 2011. p. 1-28. ISSN 1206-8776.
53. VAN, ESBROECK R.; ATHANASOU, J. A. International Handbook of Career Guidance. Springer, 2008. 794 p. ISBN 978-1-4020-6230-9
54. WATTS, A.G., SULTANA, R.G. Career Guidance Policies in 37 Countries: Contrasts and Common Themes. Int J Educ Vocat Guidance 4, 2004. pp. 105–122. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s10775-005-1025-y> (accesat 4.09.2021)
- Documente de politici ale educației și documente normative:**
55. Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, 2015. Disponibil: <https://www.mae.ro/node/35919> (accesat 13.05.2019)
56. Cadrul de Acțiune de la Dakar de la Forumul Mondial al Educației. Disponibil: <https://www.unesco.org/en/education> (accesat 21.04.2018)
57. Codul Educației al Republicii Moldova. Disponibil: www.lex.justice.md (accesat 13.03.2022)
58. Convenția Drepturilor Copilului. Disponibil: <https://www.salvaticopiii.ro/ce-facem/drepturile-copilului/conventia-onu-cu-privire-la-drepturile-copilului?gclid=CjwKCAjw5pShBhB EiwAvmnNV3JcUjYTYihceakuLZYpPoGOPE8w09kPk86v0CkKwxQ77ml2JCoUtBoCus8QAvD BwE> (accesat 28.11.2018)
59. Hotărârea Guvernului Nr. 97 din 01.02.2013 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020. În: Monitorul Oficial al R.Moldova, 15.02.2013, Nr.31-35/149.
60. Legea Educației Naționale nr. 1/2011. Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 18 din 10 ianuarie 2011. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/125150> (accesat 2.09.2018)
61. Memorandum România Educată 2021. Disponibil: <https://www.edu.ro/sites/default/files/ fi%C8%99iere/Romania%20Educata/Memorandum%20Romania%20Educata%202021.pdf> (accesat 8.10.2021)
62. Strategia Națională „Moldova 2020”. Disponibil: <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/strategia-nationala-de-190>. Codul Educației al Republicii Moldova. Disponibil: www.lex.justice.md (accesat 13.03.2022)
- <https://www.lex.justice.md> (accesat 6.07.2021)
63. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/strategia_nationale_de_dezvoltare_moldova_2030-t.pdf. (accesat 27.10.2022)
64. Strategia Națională de Sănătate 2014-2020. Disponibil: <http://old.ms.ro/?pag=13>

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste din străinătate

65. ADĂSCĂLIȚEI, A.-M., ADĂSCĂLIȚEI, C. *The Importance of Persuasive Communication in the Prevention and Overcoming of School Adaptation Difficulties*. In: The American scholarly journal Cross-Cultural Studies: Education and Science (CCS&ES). Volume 5, Issue I, March 2020. p. 7-17. ISSN-2470-1262 (DOAJ). DOI: 10.24411/2470-1262-2020-00001.

<https://cyberleninka.ru/article/n/the-importance-of-persuasive-communication-7-in-the-prevention-and-overcoming-of-school-adaptation-difficulties/viewer>

Articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil:

66. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Dezvoltarea identității vocaționale – premisă-cheie în orientarea elevilor spre viitor*. În: Univers Pedagogic. Nr. 1 (69), 2021. pp. 80-84. ISSN 1811-5470. DOI: <https://doi.org/10.52387/1811-5470.2021.1.14>. CZU: 373.015

https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/127191 (categoria B)

67. ADĂSCĂLIȚEI, C., ADĂSCĂLIȚEI, A.-M., Promovarea educației vocaționale în perspectiva valorificării strategiilor de adaptare a elevilor. În: Univers Pedagogic. Nr. 1(77), 2023. pp. 40-47. CZU: 377.091.214:316.6 (categoria B)

68. ADĂSCĂLIȚEI, C. *The Relationship between Vocational Identity and Educational Adaptation at High School Students*. Moldavian Journal for Education and Social Psychology, vol. 3, No. 1, 2019, p. 43-51. ISSN: 2559-7620. <https://doi:10.18662/mjesp/09>

(RePEc, CEEOL, EBSCO).

69. ADĂSCĂLIȚEI, C. *An Integrative Approach to Vocational Identity and of the Prevention of School Adaptation Difficulties*. Moldavian Journal for Education and Social Psychology. Vol. 4. No. 2, 2020, p. 20-27. ISSN: 2559-7620. <https://doi.org/10.18662/mjesp/4.2/19>

(CrossRef; RePEc; CEEOL; KVK; WorldCat; Google Scholar)

70. ADĂSCĂLIȚEI, A.-M., ADĂSCĂLIȚEI, C. *Analiza comunicării în educația vocațională*. În: Revista „Mentor XXI”. Revistă de informare și formare educațională. Nr. 1-2 (74-75). ISSN 1583-4158; Botoșani. 2018. p. 55-57

Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare):

71. ADĂSCĂLIȚEI, C., ADĂSCĂLIȚEI, A.-M. *Premise ale dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar*. În: Educația din perspectiva valorilor (ed.: Dorin Oprea, Ioan Scheau, Octavian Moșin). Tom 14. Summa Paedagogica. Editura EIKON. 2018. p. 337-342. ISBN 978-606-711-686-1. 372 p.

72. ADĂSCĂLIȚEI, A.-M., ADĂSCĂLIȚEI, C. *Elemente privind educația vocațională și comunicarea persuasivă în dezvoltarea educațională și profesională a elevilor*. În: Conferința Internațională „Asigurarea egalității de șanse prin management educațional și servicii de asistență psihopedagogică în context european”, Ediția a II-a, 2019, Arad. Editura Pro Universitaria, București, p. 115-120 ISBN 978-606-26-1063-0,

73. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Valențele dezvoltării vocaționale ca repere în educație*. În: Educația din perspectiva valorilor. Ediția a XI-a. Chișinău. Editura EIKON. București, 2019. pp. 231-236. ISBN 978-606-49-0162-0

74. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Implications of vocational education in self-realization of adolescents*. In: *Realizarea de sine - adaptare și integrare socială*. Volumul I, 30 octombrie 2019, Chișinău: Editura Ars Longa, 2019, pp. 168-175. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/165294

75. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Argumente științifice privind dezvoltarea vocațională și consilierea în carieră a adolescenților*. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale, ediția a-XI-a, „Creativitatea și dezvoltarea personală: dimensiuni psihologice și filozofice”*. Iași: Academia

Română, Institutul de Cercetări Economice și Sociale, „Gh. Zane”. Editura Performantica. 2020. p. 94-99. ISBN 978-606-685-717-8. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/121605

Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova):

76. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Abordarea contemporană a educației vocaționale*. În: Preocupări contemporane ale științelor socioumane în: Conferința Științifică Internațională ULIM, Chișinău, ediția a IX-a, 6-7 decembrie 2018, pp. 325-329. ISBN 978-9975-3277-5-6. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/85153

77. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Identitatea vocațională - conceptualizare și impact în dezvoltarea carierei*. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Probleme ale Științelor Socioumanistice și Modernizării Învățământului”, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Seria 22. Vol. 2, 2020. p. 139-145. ISBN 978-9975-46-449-9. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/117375

Articole în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională:

78. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar*. În: Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice, 10-11 martie 2018, p. 12-17. Volumul V. Psihopedagogie și managementul educației. Chișinău, 2018. 233 p. ISBN 978-9975-76-233-5 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/95820

79. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Retrospectiva dezvoltării educației vocaționale: tendințe și perspective*. În: Materialele conferinței științifice anuale a profesorilor și cercetărilor UPSC, vol. II „Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”, Chișinău: USPC, 2018. (Tipogr. UPS „I. Creangă”), p. 14-22, ISBN 978-9975-46-376-8. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/166057

80. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Oportunități ale implementării programelor de educație vocațională în învățământul preuniversitar*. În: Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice, Universitatea de Stat din Tiraspol, 1-2 martie 2019, pp. 12-15. Volumul V, Psihopedagogie și Management Educațional. 225 p. ISBN 978-9975-76-267-0 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/92820

81. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Identitatea vocațională – factor determinant în prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar*. În: The use of modern educational and informational technologies for the training of professional competences of the students in higher education institutions (PROFADAPT), Alecu Russo Balti State University. 2019. 315 p. ISBN 978-9975-3369-3-2. pp. 63-66. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/102889

Articole în lucrările conferințelor științifice naționale:

82. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Dezvoltarea identității vocaționale – premisă a prevenirii dificultăților de adaptare în învățământul liceal*. În: Probleme actuale ale științelor umanistice. Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Vol. 18. Partea 1. Chișinău. pp. 163-172. ISBN 978-9975-46-235-8. CZU: 37.01 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/131470

83. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Procesul de evaluare a identității vocaționale la adolescenți*. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Vol. 6. Partea 2. 2019. Cahul. pp. 145-146. ISSN 2587-3563. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/90694

Alte publicații:

84. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Aspecte ale adaptării și prevenirii dificultăților de adaptare în context educațional*. În: „Umanismul Educației Mileniului III”. Ediția a X-a. Buzău, 2018. pp. 332-339. ISSN 2360-3666, ISSN-L 2360-3666

85. ADĂSCĂLIȚEI, C. *Activitățile de terapie educațională, ca modalitate de prevenire a dificultăților de adaptare*. În: Exemple de bună practică din activitatea didactică . Anul VIII. nr. 16-17, vol. I/ 2018. Botoșani. pp. 15-18. ISSN 2068-7974

ADNOTARE

Adăscăliței Cristian

Educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar Teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, adnotare, concepte-cheie, glosar de termeni, lista abrevierilor, anexe. Publicații la tema tezei: 18 lucrări științifice (articole în reviste de profil și comunicări la conferințe naționale și internaționale din România și Republica Moldova)

Cuvinte-cheie: vocație, educație vocațională, identitate vocațională, educație pentru carieră, consiliere vocațională, adaptare, dificultăți de adaptare, adolescență, prevenire, maturitate vocațională.

Domeniul de studiu: teoria generală a educației

Scopul cercetării constă în elaborarea și validarea fundamentelor teoretico-metodologice ale educației vocaționale, structurate în *Modelul pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare*, valorificat în baza *Metodologiei de educație vocațională*.

Obiectivele cercetării vizează: interpretarea epistemologică a esenței conceptelor de bază: *vocație, educație vocațională, identitate vocațională, adaptare, prevenirea dificultăților de adaptare*; precizarea evoluției abordărilor teoretice, principiilor și modalităților practice ale educației vocaționale, ca parte a curentelor psihologice și cele ale teoriei generale a educației; analiza politicilor naționale și internaționale privind prevenirea dificultăților de adaptare și educația vocațională în mediul școlar; argumentarea coordonatelor definitorii ale curriculumului preuniversitar din România și Republica Moldova în contextul realizării educației vocaționale; esențializarea dezvoltării identității vocaționale a adolescenților în contextul precizării specificului dificultăților de adaptare la debutul învățământului liceal, elaborarea și validarea *Modelului pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar*, care integrează fundamente praxiologice, structurate în *Metodologia de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării este obiectivată de: determinarea fundamentelor teoretice și praxiologice din perspectiva dezvoltării identității vocaționale și prevenirii dificultăților de adaptare a elevilor în mediul școlar; elaborare *Matricii de corelație vizând educația vocațională din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare școlară* și a *Modelului pedagogic al dezvoltării identității vocaționale din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare*; proiectarea, implementarea și validarea experimentală a *Metodologiei de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar.

Rezultatele științifice principale care au condus la rezolvarea problemei constau în fundamentarea, din punct de vedere teoretic și metodologic, a educației vocaționale, structurată în Modelul pedagogic al dezvoltării identității vocaționale, experimentat și validat în instituții educaționale, fapt care a confirmat oportunitatea valorificării acesteia, în vederea prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar.

Semnificația teoretică a cercetării: stabilirea fundamentelor teoretice ale educației vocaționale și dificultăților de adaptare în mediul școlar, actualizarea conceptelor de *educație vocațională, educație pentru carieră, consiliere vocațională și dificultăți de adaptare școlară*; definirea noțiunii de *identitate vocațională*; sintetizarea cercetărilor referitoare la orientările științifice privind educația vocațională.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în proiectarea/ implementarea /evaluarea *Metodologiei de educație vocațională* din perspectiva prevenirii dificultăților de adaptare, valorile căreia sunt extensibile și la alte trepte de învățământ.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul experimentului pedagogic desfășurat cu elevii claselor a VIII-a din patru unități școlare din județul Botoșani, România: trei școli din municipiul Dorohoi – Școala Gimnazială „Mihail Kogălniceanu”, Școala Gimnazială „Al. I. Cuza”, respectiv Școala Gimnazială Nr. 1 și o unitate școlară din orașul Darabani – Școala Gimnazială „Leon Dănăilă”.

ANNOTATION

Adăscăliței Cristian

Vocational education from the perspective of preventing adaptation difficulties in the school environment

Ph.D. thesis in education sciences, Chisinau, 2023

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography, annotation, key concepts, glossary of terms, list of abbreviations, appendices. Publications on the topic of the thesis: 18 scientific works (articles in specialized magazines and communications at national and international conferences in Romania and the Republic of Moldova)

Key words: vocation, vocational education, vocational identity, career education, vocational counseling, adaptation, adaptation difficulties, adolescence, prevention, vocational maturity.

Field of study: general theory of education

The purpose of the research is to develop and validate the theoretical-methodological foundations of vocational education, structured in *the Pedagogical Model of vocational identity development from the perspective of preventing adaptation difficulties*, capitalized on the basis of *the Vocational Education Methodology*.

The objectives of the research aim at: the epistemological interpretation of the essence of the basic concepts: *vocation, vocational education, vocational identity, adaptation, prevention of adaptation difficulties; specifying* the evolution of theoretical approaches, principles and practical ways of vocational education, as part of the psychological currents and those of the general theory of education; analysis of national and international policies regarding the prevention of adaptation difficulties and vocational education in the school environment; arguing the defining coordinates of the pre-university curriculum in Romania and the Republic of Moldova in the context of vocational education; the essentialization of the development of the vocational identity of adolescents in the context of specifying the specifics of adaptation difficulties at the beginning of high school education, the elaboration and validation of *the Pedagogical Model of the development of vocational identity from the perspective of the prevention of adaptation difficulties in the school environment*, which integrates praxiological foundations, structured in *the Vocational Education Methodology* from the perspective preventing adaptation difficulties in the school environment.

The novelty and scientific originality of the research is objectified by: determining the theoretical and praxeological foundations from the perspective of the development of vocational identity and the prevention of students' adaptation difficulties in the school environment; the development of *the Correlation Matrix aimed at vocational education from the perspective of preventing school adaptation difficulties* and the elaboration of *the Pedagogical Model of vocational identity development from the perspective of preventing adaptation difficulties*; the design, implementation and experimental validation of *the Vocational Education Methodology* from the perspective of preventing adaptation difficulties in the school environment.

The main scientific results that led to the solution of the problem consist in the substantiation, from a theoretical and methodological point of view, of the vocational education, structured in *the Pedagogical Model of the development of the vocational identity*, experienced and validated in educational institutions, a fact that confirmed the opportunity of its exploitation, in order to prevent adaptation difficulties in the school environment.

The theoretical significance of the research: establishing the theoretical foundations of vocational education and adaptation difficulties in the school environment, updating the concepts of *vocational education, career education, vocational counseling and school adaptation difficulties*; defining the notion of vocational identity; synthesizing research related to the scientific guidelines regarding vocational education.

The applied value of the research consists in the design/implementation/evaluation of the Vocational Education Methodology from the perspective of preventing adaptation difficulties, the values of which are extendable to other levels of education.

The implementation of the scientific results was carried out in the framework of the pedagogical experiment carried out with 8th grade students from four school units in Botoșani County, Romania: three schools in the municipality of Dorohoi - Mihail Kogălniceanu Secondary School, Al. I. Cuza", respectively High School No. 1 and a school unit from the city of Darabani - "Leon Dănilă" Secondary School.

ADĂSCĂLIȚEI CRISTIAN

**EDUCAȚIA VOCAȚIONALĂ DIN PERSPECTIVA PREVENIRII
DIFICULTĂȚILOR DE ADAPTARE ÎN MEDIUL ȘCOLAR**

531.01. - Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar:
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj....ex....
Comanda nr.

**Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din
Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069**